

VILÁG

vakok

1993. november

Tartalomjegyzék

Bartha Zsuzsanna: Elnökségi tudósítás	3
Papp László: Hatályos jogszabályok – ténynyi helyen	10
A tudomány hírei	12
Kovács István: Siker volt? (vitaindító visszanevező)	15
Gerdelics Ferenc verses levele: Sikeretek felemelő	16
Felhívás	16
Vak szerzők művei	
Németh Dezső: Szilánkok (Rácz Miklósné író emlékének)	17
Dani Ferenc: Nyavalyások	17
Hirih Ignác: Az Országos Elnökség levelének margójára	19
Lak István: Múltunk és jelenünk – 40 év lapunk történetéből (III. rész)	20
Dr. Domonkos János: Róma	24
Jogi tudnivalók a munkaviszony megszüntetéséről	30
Törödjünk többet egészségünkkel	32
Lovrek József komlói sorstársunk levele szerkesztőségünkhöz	34
Sportrovat35	
TOTÓ	36
Hirdetések	37

A Magyar Vakok és Gyengénlátók Országos Szövetségének havi folyóirata. Felelős kiadó: Erhartné dr. Molnár Katalin. Felelős szerkesztő: Bartha Zsuzsanna. Szerkesztőségi munkatársak: Kas László olvasószerkesztő, Lak István szakmai szerkesztő. Kiadóhivatal: 1146 Budapest, Hermina út 47. Telefon: 1-210-440/14 mellék. ISSN: 0209-6765. Előfizethető a megyei szervezeteknél: egész évre 120 Ft-ért (a tárgyévét megelőző év november 30-ig), félévre 60 Ft-ért (a tárgyév II. féléve előtti május 15-ig).

Elnökségi tudósítás

Az MGYOSZ Országos Elnöksége 1993. szeptember 29-én tartotta ülését. Valamennyi elnökségi tag jelen volt.

Az elnöki köszöntő után első napirendként a Győr-Sopron-Moson megyei szervezet beszámolója következett. Ennél a napirendnél meghívottként jelen volt a megyei szervezet elnöke, Dömötör Lászlóné és titkára, Nagy Ernő. A beszámolót előzetesen mindegyik elnökségi tag írásban megkapta. Szóbeli kiegészítésként elhangzottak még a következők:

A megyei szervezet kiemelten fontos feladatnak tartja a vak gyermekekről való gondoskodást. Évek óta rendszeresen összejöveleket szerveznek karácsonykor és szünidőkben, ahol a látássérült gyermekekkel és szüleikkel találkoznak. A megyei szervezet sérelmezi, hogy felterjesztésüket a Braille-Emlékéremre nem vette figyelembe a bizottság. A tagsági igazolvány érvényesítésére javasolja a megyei szervezet, hogy a szövetség minden évben évszámmal nyomott, a jelenleginél nagyobb méretű tagsági bélyeget adjon ki.

A megyei szervezet tagsága eddig hatvan darabot vásárolt meg az „Óda a fényhez” c. antológiából. A meghívott előadók elmondták még, hogy a számítógépnek nagy hasznát veszik munkájukban, s feltétlenül javasolják a többi megyei szervezetnek is, hogy térjenek át a számítógépes nyilvántartásra és adminisztrálásra.

A szóbeli kiegészítés után kérdések következtek. Az ezekre adott válaszokból kiderült még, hogy:

- A megyei szervezetnek rendszeres támogatója a városi és a megyei önkormányzat, a gyerekek támogatására adott tavaly 20 ezer forintot a FIDESZ, a „Hogy súlya legyen a szónak” c. rendezvény megszervezésére kb. 22 intézmény nyújtott kisebb-nagyobb pénzügyi támogatást, ezenkívül a tartósan lekötött adomány után járó éves kamat a megyei szervezet kiadásaihoz biztosított forrást.
- A megyében működő különböző alapítványokkal nincs kapcsolata a szervezetnek, de a jövőben majd igyekszik élni ezzel a lehetőséggel is. A megyei szervezetnek egy Győrből elszármazott látássérült személyen keresztül épült ki a kapcsolata Svédországgal.

A Győr-Sopron-Moson megyei szervezet beszámolóját az elnökség egyhangúlag elfogadta *(a kivonatos ismertetőt a mellékletben megtalálják – a szerk. megjegyzi.)*

Következett a második napirendi pont: a Gazdálkodási Bizottság beszámolója. A bizottság három évvel ezelőtt azzal a céllal született, hogy a nagy társadalmi és gazdasági átalakulások közepette kísérelje figyelemmel a szövetség vagyoni helyzetét. Foglalkozott azzal a kérdéssel, hogy miként

4

juthatna vagyonhoz a szövetség, hogy milyen forrásokat nyerhet el, milyen pályázatokon indulhatna eredménnyel.

A bizottság végzett tevékenységéről a főtitkár és a hivatalvezető helyettes, mint bizottsági tagok, tartottak tájékoztatót. Többek között a következőket mondták el:

- az elmúlt három évben a társadalombiztosítástól pályázati úton több mint négy millió forintot kaptunk nagyobb értékű segédeszközök megvásárlásának támogatására;
- az üdültetésre 500 ezer forintot nyertünk az Országos Játékalaptól;
- a gyógymasszörképzésre 504 ezer forintot nyertünk az Országos Munkaügyi Központtól a napokban;
- a különböző rendezvényekre a Rehabilitációs Alapból több pályázatot is elnyertünk;

Összességében elmondható, hogy a pályázatokon való részvételünk jól működött és működik. Az alapítványok kérdésével az idei májusi bala-tonboglári titkári-adminisztrátori értekezlet foglalkozott részletesen. A központi adományszámla egy részét tartósan leköti a szövetség.

Az elnök a tájékoztatót követően azonnal a javaslattal állt elő, hogy a Gazdálkodási Bizottságot a jövőben fenntartani nem érdemes, nincs rá szükség. A funkcióját betöltötte, ezért az elnökség jóváhagyásával megszűnik. Továbbá javasolta, hogy az alapítványokról szóló két kötetes könyvet az országos központban alaposan nézzék át, s mindazokat gyűjtsék egybe, amelyek a vakügyi szervezeteket érintik megyei bontásban. Ezt a javaslatot is elfogadta az elnökség.

A számítástechnikai fejlesztésről szóló napirendet az elnökség októberre napolta el.

Negyedik napirendként a Rehabilitációs Bizottság elnöke, Dr. Szél Lajos adott tájékoztatót a foglalkoztatás kérdéseiről, különös tekintettel az elkövetkezendő négy évre.

A tájékoztatóban elhangzott, hogy a foglalkoztatás szorosan összefügg a rendszerváltozás tényével, mivel ennek a hatásai jelentkeznek ezen a területen is. A társadalmi munkamegosztásban való részvétel lehetősége alapvetően kétféle:

1. amikor vállalkozóként vesz benne részt valaki, avagy
2. alkalmazottként.

A piacgazdaság nyilvánvalóan ebből az elsőt ismeri el értékesebbnek. Ez tűnik ki az összes szabályozások rendszeréből. A jog pedig, mint a társadalom egyik legerősebb szervezőeszköze mindkettőt alapvetően befolyásolja. Azt kell kutatnunk, hogy erre a két területre vonatkozóan a jogi szabályozásokban milyen változásokat és milyen lehetőségeket kellene biztosítanunk ahhoz, hogy előre tudjunk lépni a saját problémánkkal a látássé-

rültek foglalkoztatása terén. Fontos, hogy elfogadható munkaköröket, állásokat találjunk. A szövetség elsődleges feladata, hogy a feltételeket próbálja alakítani. A vállalkozások vonatkozásában pl. szükség lenne a szövetségen belül egy olyan szolgáltatásra, amely a vállalkozások beindításában nyújtana segítséget országosan.

Az a cél, hogy jó képességű emberek az alkalmazotti állományból átke-
rüljenek a vállalkozók közé.

Az alkalmazotti körből elég sok vak ember kiszorul napjainkban.

A Rehabilitációs Bizottság az elmondottak szerint kíván ezzel a feladattal foglalkozni. A konkrét anyagot a megerősített jogszabályi háttérrel együtt kívánják majd az elnökség elé terjeszteni. Az elnökség az elmondottakkal egyetértett, s a jövő év februári ülésén kíván a témával ismételtlen foglalkozni.

Következett az ötödik napirend: a Braille-Emlékérem adományozási szabályzatának megvitatása. A téma előadója dr. Szóke László volt.

Az előterjesztést megvitták és jóváhagyták. Emellett határozat született arról, hogy a szövetség fennállásának 75. évfordulójára megjelenő emlékéremből a vakügyi intézmények vezetői, valamint a legalább két ciklusban tevékenykedő országos elnökségi tagok, illetve megyei szervezet titkára és elnöke kapnak.

Utolsó napirendként megalakult az Alapszabály Előkészítő Bizottság. Ennek a bizottságnak az a feladata, hogy a novemberi elnökségi ülésre az Alapszabály átdolgozására vonatkozóan dolgozzák ki az irányelveket. A bizottság tagjainak a következő személye-

ket választották meg:

Dr. Hohl József, dr. Szél Lajos és dr. Szóke László.

Külső konzultáns:

dr. Majorlaki József, valamint az elnök és a főtitkár.

Bejelentések:

- A BAUM Cég 1993. október 30-án, szombaton délelőtt 10 órai kezdettel a szövetség székházában vakügyi segédeszköz bemutatót tart, ahová minden érdeklődőt szeretettel vár.
- Szeptember 10-én Dr. Szigeti György részt vett az Esélyegyenlőségi törvény vitáján, ahol jelen voltak a különféle fogyatékosokat és szervi betegségekben szenvedőket tömörítő érdekvédelmi szervezetek. A törvénytervezet a módosításokkal együtt hamarosan a Parlament elé kerül. (Későbbi számunkban közöljük).
- Az intézetekben élők személyi járadékának ügyében levél ment a Népjóléti Minisztérium Szociálpolitikai Főosztályához. A válaszban közlik, hogy a problémát ismerik és általánosságban is foglalkozni kívánnak a vakok személyi járadékának kérdésével.
- Az EBU Közgyűlésén október elején Lengyelországban az elnök és a főtitkár képviseli szövetségünket. (az EBU Alapszabálya és az Országos Elnökség határozata értelmében).
- Az elnökség határozata szerint a Fehérbot Napi ünneppsorozat jótékonybálján a főtitkárnak és az elnöknek kell képviselnie a szövetséget (részükre két-két tiszteletje-

gyet biztosítanak). Rajtuk kívül célszerű, ha az elnökségi tagok is minél nagyobb számban vesz-

nek részt.

- A budapesti telefonkezelők szakcsoportjának működési szabályzatát az elnökség visszautalja a szakcsoporthoz.
- Döntés született a tiszteletbeli tagok felvételéről.
- Elekesné Horváth Márta – a rehabilitációs osztály vezetője – családi okok miatt ismét igénybe vette a GYES-t. A jövőben a rehabilitáció osztály formája megszűnik. A feladatokat a munkatársak megosztják magik között
- A Batthyány Otthon számítógépvásárlására a szövetség 100 ezer forintot adományoz az adomány-számla terhére.

A tanácskozás az elnöki zárszóval fejeződött be.

Melléklet

Az MGVYOSZ Győr-Sopron-Moson megyei szervezetének beszámolója az 1989. szeptember 30 – 1993. szeptember 29-ig terjedő időszakra

1. Az elnökség munkája

Az elnökséget 1987. szeptember 25-én választotta meg a tagság. Az ezután következő ciklusban az elnök személye többször változott. Az Alapszabály szerinti számban, a munkatervben megszabott napirendekkel tartottuk az üléseket, szükség szerint

kibővített létszámmal. A tagok szinte mindig megjelentek és tevékenyen járultak hozzá a döntések meghozatalához. Sajnáljuk, hogy a központunk képviselői ritkán jelentek meg.

A feladatokat az elnökségi tagok önkéntes vállalással, közösen végzik.

Lényeges változást hozott az eddigiekhez képes a múlt évi választás. A tagság közvetlen akarata érvényesült. A megválasztott elnökség tagjai a következők:

Dömötör Lászlóné (elnök), Huszár István, Janes Gyula, Kertész Rezső, László Károly, Nagy Ernő (titkár), Oláh Józsefné, Pollainé Fettig Ilona – póttagok; Skerlanitz Sára (alelnök). Janes Gyula elnökségi tagsága azóta megszűnt, s helyébe Oláh Józsefné került.

2. Kapcsolatok

A régi kapcsolatok zöme az 1990. évi nagy társadalmi átalakulások következtében megszűntek, vagy megváltoztak. A választások után a lehető legrövidebb időn belül felvettük a kapcsolatokat a városi, és néhány nagyobb községi önkormányzatokkal. Győrött és Sopronban kitűnő személyi ismeretséget is tudtunk teremteni, amely anyagi támogatásban is megnyilvánult.

Schmidt Péter főorvos 1993. szeptember 18-án Győrött megszervezte az országban egyedülálló „Rokkantak Napja” c. rendezvényt, amelyen részt vettek a különféle szövetségek vezetői is. Kapcsolataink minőségi tartalmát jelzi az a tény is, miszerint a múlt évi művelődési vetélkedő kiadásaihoz több mint 20 intézmény járult hozzá különböző összegekkel.

A „Kisalföld” c. napilap és a győri

rádió évente három-négy alkalommal foglalkozik hosszabb riportban szervezetünkkel, illetve az itteni eseményekkel.

Megalakulása óta igen gyümölcsöző kapcsolat alakult ki a Győri Családsegítő Szolgálattal. Az elvárható mértéken túlmenő lelkiismeretességgel karolták fel sorstársaink ügyes-bajos dolgait. Kiemelkedő tevékenységet fejtenek ki a látássérült gyermekek megsegítése terén. A tőlük kapott anyagi támogatás meghaladja a 200 ezer forintot. Nagyon sajnáljuk, hogy javaslatunk ellenére nem kapják meg a Braille-Emlékérmet.

3. A taglétszám alakulása

A taglétszám évek óta jelentősen nem változik. A tagfelvétel a már bevált tagfelvétel szerint úgy történik, hogy a különböző helyekről kapott értesülések alapján levélben vagy személyesen keressük fel a sorstársakat és a szövetségünkről adott tájékoztatás után felkérjük őket a belépésre. Tapasztalatunk szerint a felkeresett személyek mintegy fele lesz szövetségünk tagja. Az utóbbi időben a gyengénlátó tagok aránya megnövekedett, ma meghaladja a 10 %-ot. (Az országos arány 7,5%). Taglétszámunk alakulását a következő táblázat szemlélteti:

Vak	Gy. látó	Összesen
Taglétszám 1989 szeptember 30-án		
555	42	597
Új tagok száma		
122	48	170

A megyébe költözöttek száma		
20	0	20
Elhalálozottak száma		
117	1	118
A megyéből elköltözöttek száma		
13	0	13
A kilépett tagok száma		
12	0	12
Törlések száma		
80	5	85
Taglétszám 1993. szept. 29-én		
509	60	569

Az elhunytak közül név szerint is meg kell említenünk Sándor Károlyt, aki több évtizeden keresztül volt a csornai és környékbeli sorstársak „mindenese”.

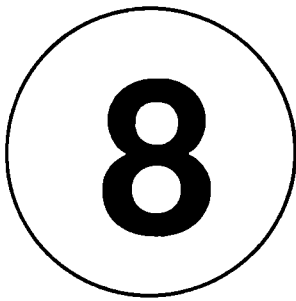
Elnökségünk határozata alapján azokat a tagokat, akik írásban történt felszólításunk ellenére sem fizetik be tagdíjukat, a névsorból egy alkalommal töröljük.

A tagsági viszony szerint az összetétel a következő:

5 évnél régebbi tagsági viszony: 395 fő, ebből tíz évnél régebbi tagsági viszony: 233 fő, ebből 20 évnél régebbi tagsági viszony: 105 fő, ebből 30 évnél régebbi tagsági viszony: 20 fő.

A tagság iskolai végzettsége szerinti megoszlása:

Elemi, általános iskolai végzettségűek: ..... 389 fő
különböző szakmunkásiskolai végzettségű: ..... 72 fő
középiskolai végzettségű: .... 72 fő
főiskolai végzettségű: ..... 23 fő
egyetemi végzettségű: 13 fő.

Pártoló tagként csak azokat tartjuk nyilván, akik valóban részt vesznek szervezetünk életében. Számuk je-

lenleg 23 fő.

Személyi lapot vezetünk a megyében élő, 14 év alatti látássérült gyermekekről (idetartoznak a nem megyei illetékességű általános iskolások is). A 14. életévük betöltése után felvesszük őket a rendes tagok sorába. A megyei illetékességű látássérült gyermekek száma 42 fő.

4. Szociális helyzet, demográfia

Tagjaink szociális helyzetének és jövedelmének alakulását rendszeresen figyelemmel kísérjük. Minden tagunkra vonatkozóan van jövedelmi adatunk.

Évente átlagosan 80-90 városokban élő tagunknak javasolunk szociális segílyt. Ilyen jellegű javaslatokra a községekben nincs szükség, mert ott a szociális ügyintézők személyesen ismerik a sorstársakat és értesüléseink szerint nem feledkeznek meg róluk.

Az elmúlt három esztendőben évente egy-két segédeszköz (magnetofon, síkírógép) megvásárlásához nyújtottunk kettőezer forintos támogatást. Jelentős természetbeni adományt kapott megyei szervezetünk egy svéd egyesülettől (10 darab használt magnetofon) és a soproni körzeti csoportunk a badeni Lions Klubtól (30 darab új magnetofon).

A szociális helyzet megítéléséhez jó adat a munkában lévő tagok számára. A beszámolási időszakban csökkent a foglalkoztatottak száma, de ez elsősorban a természetes öregedés-

ből fakad. Tudomásunk szerint két telefon-alközpontkezelő tagunknak szűnt meg a munkaviszonya.

A foglalkoztatottak száma:

Telefon-alközpontkezelő:	17 fő
gyógymasszőr:	11 fő
szakmunkás:	3 fő
segédmunkás:	5 fő
egyéb (értelmiségi)	
vegyes:	19 fő
összesen:	55 fő

Néhány további adat:

Városban élők tagok száma: .	345 fő
falvakban élő tagok száma: ..	224 fő
családban élő tagok száma: .	350 fő
egyedül élő tagok száma: ...	219 fő
ebből az özvegyek száma: ...	117 fő
60 évnél idősebb tagok száma:	323 fő
ebből a 70 évnél idősebbek száma:	194 fő
25-60 év közöttiek száma: ...	237 fő
25 évnél fiatalabbak száma: ...	19 fő

5. Egyesületi élet

Győrött 1974 óta rendszeresen, hetente egy alkalommal szervezünk összejövetelt tagjaink számára. Az összejövetelek látogatottsága évek óta szinte állandó. Egy naptári évben 1600-1750 sorstárs és vendég jelenik meg és vesz részt a közösségi életben. Igyekszünk ezeket a találkozót minél tartalmasabbá, vonzóbbá tenni. Különböző témájú, ismeretterjesztő előadásokat szervezünk.

Nagy súlyt helyezünk a magyar történelmi évfordulók és események

megünneplésére. A beszámolási időszakban évente 26 szervezett program várta a tagtársakat és a vendégeket.

A Győri Kecszygár termékeiből kedvezményesen vásárolhattak tagjaink. Évente négy kirándulást szerveztünk. Ezek közül a látássérült gyermekek szünidei kirándulását tartjuk a legfontosabbnak. Több alkalommal jártunk már határainkon túl is. Amennyiben lehetőség van, úgy igénybe vesszük a gyógyfürdőket is.

6. Művelődés, szórakozás

Nagy veszteség érte megyei szervezetünket Varga Ernő halála miatt, aki minden jelentős szavalóversenyen képviselt bennünket. A „Hogy súlya legyen a szónak” c. műveltségi vetélkedőn csapatunk minden évben részt vett. Az 1992. évi elődöntőnek megyei szervezetünk volt a házigazdája. Harmadik éve közös színházlátogatásokon is részt veszünk. (40 %-os kedvezményrel kapjuk a jegyeket).

A szövetség kiadványaira évente általában hetven példányra fizet elő, mintegy 45 sorstárs. A korábbi kézbesítési zavarok miatt a „Vakok Világa” síkírásos példánya esetében csökkenés következett be.

A Hangos könyvtárnak több rendszeres olvasója is van. Számos hangoskönyv található a csornai, a győri, a kapuvári, a mosonmagyaróvári, a soproni városi könyvtárakban is.

A szövetség balatonboglári üdülőjében szervezetünktől létszámarányosan 11 fő nyaralhat. A visszamondások következtében ennél több tagtárs üdülhetett. Ezenkívül a szövetségen keresztül SZOT beutalót is kaptunk, valamint személyes kapcsolat révén a

Deutsche Blindenhilfswerk vendége volt nyolc személy a waldecki üdülőben.

7. Ügyviteli munka

Az adminisztratív munka évek óta a megszokott módon folyik. Nagy súlyt helyezünk arra, hogy a tagjainktól érkező levelekre soron kívül érdemi választ adjunk. Levelezéseink és kimutatásaink túlnyomó többségét ma már a számítógép szövegszerkesztőjével végezzük el. Tagnyilvántartásunk ez év májusa óta szintén számítógéppel történik. Elmondhatjuk, hogy a számítógép alkalmazásáról a lehető legjobb tapasztalataink vannak.

8. Gazdálkodás, költségvetés

Szervezetünk működését a központtól kapott költségvetés biztosítja. A jóváhagyott keret erre az évre 236 ezer forintra növekedett. A 45 négyzetméteres irodánkat és klubtermünket viszonylag mérsékelt áron béreljük. Szigorú gazdálkodással évente néhány tízezer forintos megtakarítást szoktunk elérni.

Adományszámlánkon a győri önkormányzattól kapott évi 50 ezer forintos és egyéb céltámogatással a betéttállomány mostanra 290 ezer forintra növekedett. Ebből 250 ezer forintot tartósan lekötöttünk.

9. A körzetek tevékenysége

Megyénkben 1976 óta két körzeti csoport működik: Mosonmagyaróvárott és Sopronban. A csoportok vezetősége jó kapcsolatokat alakított ki a helyi szervekkel (önkormányzat, vöröskereszt, stb.) ● ● ●

Hatályos jogszabályok – tényérnyi helyen

1992-ben került a piacra a KERSZÖV Kft. forgalmazásában a KOMPLEX CD JOGTÁR (a továbbiakban: Jt) nevű számítógépes programrendszer. Erről szeretnék cikkemben beszámolni.

Mint a cím is mutatja, ez a szoftver főleg a jogászok körében számíthat érdeklődésre. De nemcsak a már praktizáló jogászok munkáját teheti könnyebbé, hanem igen jelentős segítséget nyújthat joghallgatóknak is.

Mi is a Jt valójában? Jogászi berkekben már évek óta használatos az a kb. 40 kötetre rúgó kiadvány, mely a hatályban lévő összes rendelkezést tartalmazza, bármilyen jogalkotótól származzanak is ezek. A jogszabály változások követését a könyvek kapsos kivitele és a havonta megjelenő, cserélhető pótlapok teszik lehetővé. A Jt ennek az írott munkának az elektronikus változata. Fő előnye a rendkívül kis méret, hiszen így a jogszabályok egy hatalmas könyvespolc helyett egy tényérnyi kompaktlemezen (CD) is elérnek. A jogszabály-változások követése is rendkívül kényelmes: a programrendszer tulajdonosai havonta hozzájuthatnak az éppen hatályos tel-

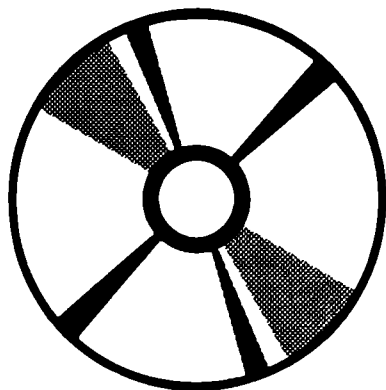
jes joganyaghoz. De nemcsak a változásokat dolgozzák bele havonta az adatbázisba, hanem a programot is állandó-

an fejlesztik, kényelmesebbé teszik használatát.

Tekintsük át röviden, hogy mi is szükséges a jogszabály gyűjtemény működtetéséhez.

Először is szükség van egy IBM PC számítógépre és a hozzá tartozó legalapvetőbb konfigurációra (billentyűzet, monitor, hajlékony- és merevlemez meghajtók). A merevlemez meghajtónak nem kell különösebben nagy kapacitásúnak lennie, viszont a program mindig igényel néhány megabájtnyi szabad helyet. A program használatához elengedhetetlen egy ún. CD-ROM berendezés, ennek segítségével tud ugyanis a szoftver a CD-n lévő joganyaghoz hozzáférni. A Jt működtetéséhez szükséges konfiguráció beszerzésénél célszerű a CD-ROM-ot a KERSZÖV Kft.-től vásárolni.

Sokakban felmerülhet az a kérdés: hogyan kapcsolódik ez a Jt a vakügyhöz, hogyan tudnák ezt a vak jogászok is eredményesen használni? A kérdés indokolt, mert a rendszert a látó alkalmazásra készítették. 1993 májusától kezdve azonban a vakok is kitűnő hatékonysággal használhatják. Hogy a program „vakos” legyen, nem kell más, mint egy beszédszintetizátor, mégpedig a Vaspöri Teréz és Arató András által kifejlesztett BRAILAB-PC. Fontos, hogy a szoftver eredményes hangosításához ezen beszélőegység harmadik változata szükséges. A Jt hangosításában oroszán részt vállalt a KERSZÖV Kft. és a cég

programozója, Balázs Kálmán, aki Arató Andrással együttműködve vitte sikerre a program „vakosítását”. Céljuk ebben a fejlesztő munkában az, hogy teljesen elkerülhetővé váljon a BRAILAB-PC képernyőolvasó szolgáltatásának (off-line) használata. Minden fontos üzenet azonnal megszólaljon, valamint bármely billentyűre a megfelelő válasz hangozzék el. Így a vak felhasználónak kizárólag munkájára kell figyelnie. A program „vakos” átalakításában dr. Szabó Miklós ügyvéd és jelen cikk írója is közreműködik javaslataival. A KERSZÖV Kft. rendkívül készségesen fogadta az észrevételeket, és rendkívüli gyorsasággal be is dolgozta azokat a programrendszerbe. A fejlesztés most is tart: a szeptemberi változatban újabb sereg beszélő szolgáltatás található.

Nézzük meg a Jt főbb szolgáltatásait, középpontba helyezve a beszélőegységgel való együttműködést. A program funkciói mind parancsgombokon, mind pedig menürendszeren át egyaránt elérhetők. A menüben történő mozgás során mindig hangos tájékoztatást kapunk arról, hogy éppen hol is vagyunk. Ugyanez vonatkozik a hatályban lévő jogszabályok listájára, a címmutatóra is. Ebből választhatjuk ki a betölteni kívánt jogszabályokat. Egyszerre tíz jogszabály lehet a tárban, melyek között egy gombnyomással bármikor válthatunk. Nagymértékben könnyíti a hatalmas joganyagban való eligazodást az, hogy egy funkcióval bizonyos feltételek szerint lesűkíthetjük a címmutatót. Kiválogathatjuk például csak az 1992 évi rendeleteket, csak a törvényeket, vagy egy tárgymutató segítségével kiemelhet-

jük például a „kárpót-lással” kapcsolatos szabályokat. Ha egy jogszabályt betöltötünk, megnézhetjük bármely részét, kereshetünk benne szavakat, kifejezéseket. Bármikor megnézhetjük, hogy milyen fejezetekre tagolódik és azt is, hogy mikor és melyik részét módosították. A szövegbeli keresésnél a Jt mindig felolvassa azokat a mondatokat, melyekben megtalálta a megadott szavakat, de tájékoztat a keresés esetleges sikertelenségéről is. A jogszabály betöltésénél a címmutatóban való mozgás, keresgélés helyett hivatkozhatunk rá a kibocsátás évével és sorszámával is. Ha a program adatbevitelt kér, beszéd-szintetizátorunkkal bármikor ellenőrizhetjük a beírt adat helyességét. Gombnyomásra bármikor felolvastathatjuk a képernyőt, másik billentyűvel pedig az egész jogszabályt. A szeptemberi változattól kezdve a program nemcsak az egész szöveget, hanem annak bizonyos részeit, vagy egyes paragrafusait is fel tudja majd olvasni. Új szolgáltatás lesz az is, hogy a program hangjelzéssel tájékoztat, ha lemezművelet miatt várakoznia kell, valamint az is, hogy a hatályon kívül helyezett és az új jogszabályok külön címmutatóba kerülnek.

Összefoglalva: a Jt használatával minden jogász számára sokkal gyorsabbá és kényelmesebbé válik a joganyagban való tájékozódás. Ezen kívül a Jt beszélő változata az első olyan szoftver, mellyel a vak felhasználók elérhetik ugyanazt a gyorsaságot és kényelmet, amit eddig csak látó társaik élvezhettek. ● ● ●

X-kromoszómás betegségek

*(Megjelent az Élet és Tudomány
f. évi augusztusi számában)*

Az X kromoszóma kutatásában az 1911. és 1991. év két mérföldkőnek számít. A század elején akadt rá E.B. Wilson arra a génre, amely a szintézisvesztésért felelős (a beteg nem tudja megkülönböztetni a vörös színt a zöldtől), s két évvel ezelőtt fedezték fel holland és amerikai kutatók azt a gént, amelynek törésekor örökletes értelmi fogyatékos alakul ki (ezt töréses X-tünetegyüttesnek nevezték el). A polimeráz láncreakcióval elérhető génsokszorozásnak köszönhetően pedig ma már ott tartunk, hogy a világ számos országában (még Indiában, Afrikában, sőt bizonyos afrikai és délkelet-ázsiai országokban is) könnyen kórismézni tudják a Duchenne-típusú izomsorvadást, amely szintén X kromoszómával kapcsolatos betegség.

Vérzékenység

Az emberi DNS feltérképezését célultűző program során a houstoni Baylor Orvostudományi Egyetem molekuláris genetikai intézetét (a világ legnagyobb DNS diagnosztikai laboratóriumát) jelölték ki az X kromoszóma vizsgálatára és a benne lévő DNS szakasz bázis-sorrendjének a megállapítására. Az intézet igazgatója, C.T. Caskey professzor vezetésével folyó kutatómunka során természetesen figyelembe veszik a világ más laborató-

riumaiban születő eredményeket is, hiszen az X kromoszóma olyan gyakori betegség-hordozó (gondfoljunk csak a vérzékenységre), hogy sok helyütt foglalkoznak szerkezetének az elemzésével.

A VIII. véralvadási tényező miatt kialakuló A-típusú vérzékenységet régen úgy igyekeztek orvosolni, hogy egészséges embernek ezt a tényezőt tartalmazó vért ömlesztették át a betegbe. Két amerikai kutató, S. H. Boyer és J. B. Graham határozta meg 1965-ben az X kromoszóma hosszú karján (a q28 jelzésű helyen) lévő génjének a szerkezetét, s ez megnyitotta az utat ama kutatás előtt, melynek eredményeként 1984-ben rendelkezésre állt a génátültetés révén készült VIII. tényező, s el is kezdődött klinikai kipróbálása. Mielőbbi terápiás alkalmazását már csak azért is indokoltnak tartják az orvosok, mert az AIDS-szel terhelt világunkban ez volna a biztos módja annak, hogy még csak véletlenül se fertőzzék meg a vérzékenységben szenvedő beteget e halálos kór vírusával.

Az X kromoszóma q28-as szakaszának feltérképezéséből azonban nemcsak ez a haszon származik, hanem az is, hogy laboratóriumi vizsgálattal azonosíthatók a vérzékenység hordozói (ők mindig nők, hiszen ha a férfi egyetlen X kromoszómájában van gond a VIII. tényezővel, a férfi mindig megbetegszik, tehát nem lehet a betegség tünettelen hordozója), illetőleg gyanús esetben már a magzati élet

során kórismézhető, hogy az emberpalánta egészséges, hordozó vagy vérzékenységben szenvedő lenne-e megszületése után, s az utóbbi lehetőség esetén még idejében sort lehetne keríteni a terhesség megszakítására.

Ígéretesek az ún. Duchenne-típusú izomsorvadás (nemzetközi rövidítése DMD) és az ornitint-ranszkarbamiláz (OTC) nevű emzim hiányának kezelésével kapcsolatos állatkísérletek. Az előbbi betegségben az első életévekben elkezdődik az izmok (eleinte a medenceőv és a láb izmainak) gyorsan súlyosbodó, rosszindulatú sorvadása, s a gyerek emiatt 10-12 éves korára járásképtelenné válik. Az OTC hiányában szenvedő fiúk életkilátásai sokkal rosszabbak. Az enzimhiány miatt ugyanis ammónia halmozódik fel a szervezetben, s az általa okozott mérgezés többnyire már az élet első napjaiban halálhoz vezet. Csak ritkán fordul elő, hogy a kis beteg megéri a csecsemőkor végét.

Emberen is kipróbálták

A DMD-vel kapcsolatos kísérlethez olyan, beltenyésztésű egereket választottak, amelyeknek X kromoszómájából hiányzott a disztrofin nevű izomfehérje génje, s emiatt ugyanolyan helyzet áll elő az állatokban, mint a DMD-ben szenvedő gyermekben. Londoni és bostoni kutatók 1989-ben az egészséges újszülött egerekből rendes (tehát disztrofint tartalmazó) izomsejteket vontak ki, s befecskendezték azokat a beteg egerekbe. Nem kis meglepetésre a kóros

és az egészséges sejtek egyesültek, s kitermelték a disztrofint. Ezt követően olyan kísérleteket is végeztek, amelyben a disztrofin génjét ültették be a beteg állatokba, s ezt követően szintén megindult a fehérje szintézise az izomsejtekben. A sikeren felbuzdulva 1990-ben beteg gyermekeken is kipróbálták a sejtátültetéssel való kezelést az USA-ban és Kanadában. Közeli hozzátartozójukból származó, éretlen mioblasztokat ültettek át beléjük, azt azonban jelenleg még nem lehet megmondani, hogy ez a kezelés teljes mértékben megakadályozza-e a betegség kialakulását.

Az OTC-vel való kísérletek még csupán állatokon folynak, az első eredmények azonban biztatóak. Ha a beteg egerekbe beültetik a hiányzó enzim génjét, az nemcsak beilleszkedik az állat örökítőanyagába, hanem a kódja alapján le is gyártja a szervezet az ornitin-transzkarbamiláz enzimet, s így az anyagcserében nem következik be kóros változás. Az ember esetében azt tervezik, hogy az enzimhiányos magzatba ültetik be az egészséges gént, hogy az enzim már a méhbeli életben végezhesse feladatát.

Hibahalmozódás

Az amerikai V. A. McKusick professzor, a baltimorei Johns Hopkins Egyetem egyetem orvosi genetikai tanszékének vezetője és munkatársai 1958-ban akadtak rá a glükóz 6-foszfát-dehidrogenáz nevű (G6PD) enzim génjére az X kromoszómában, amely-

nek hiányában (ez az amerikai néger férfiak 10%-át érinti) hajlamosná válik a fiúgyermek bizonyos vegyületek (szulfonamidok, nitrofuránok, fenacetin stb.) által keltett vérsejtoldódásos vérszegénységre. Három évvel később arra is felfigyeltek, hogy a G6PD génje és a szintévesztésért felelős gén szoros kapcsolatban van egymással az X kromoszóma már említett q28 jelű részén, amit az is mutat, hogy a két betegség gyakran együtt öröklődik. Valamivel több mint 3500 néger iskolásgyermek között 134 akadt, aki vörös és zöld szintévesztésben meg G6PD hiányban egyaránt szenvedett. Családjuknak vizsgálata feltárta, hogy kitől örökölték a betegséget, s arra is fény derült: egyáltalán nem ritka e két betegség együttes öröklődése. Mint-hogy azonban e két gén szomszédságában ott van a VIII. véralvadási tényező génje is, többen kutatják: nem társul-e harmadikként A-típusú vérzékenység is némely betegen az említett kettős génhibához?

Az örökletes hibák többszörös halmozódása ugyanis nem ismeretlen jelenség. Ilyenre az X kromoszóma esetében is van példa. Bruce Bryernek (orvosi irodalomban ma már csak BB-nek) nevezték azt az amerikai kisfiút, akiben a DMD idült sarjdaganat-képződéssel és festékes szemideghártya gyulladással társult. A kromoszóma-vizsgálat feltárta, hogy a fiú X kromoszómájának rövid karja a p21 jelű helyen eltört, s mert mindhárom betegségnek a génje a letört kromoszómá-részben lelhető fel, ezeknek a terméke magától értetődően nem jelent meg a gyermek testében. Minthogy azonban

a kromoszóma nemcsak ezen a helyen törhet el, ráakadtak olyan gyermekekre is, akiknek csak DMD-jük volt, ám festékes szemideghártya gyulladásban nem szenvedtek. Ez azt tárta fel, hogy a kromoszómátörés a két betegséggel kapcsolatos gén között következett be, s ekképp csak a letört darabban lévő DMD gén veszett el sejtjeikből.

Biztos bajmegállapítás

Az X kromoszóma mind alaposabb megismerése és a vele kapcsolatos örökletes betegségek kórismézésére alkalmas tesztanyagok kifejlesztése azt fogja eredményezni, hogy már a magzati életben felderíthetők lesznek ezek a súlyos, nem egyszer az életet is követelő bajok, s ekképpen idejében lehet dönteni a terhesség megszakítását illetően. Mert hiszen egyetlen anya sem nyer azzal, ha korai halállal fenyegető, vagy a gyermeket egész életére testi és/vagy szellemi nyomorékká tévő betegséggel terhelt magzatot hoz a világra. A korszerű DNS-vallató eljárásokkal akár egy bázishibát is ki tudnak mutatni sok millió bázis között (vagyis megtalálják a tűt a szalmakazalban), a nagyobb – az egy-egy fehérjét vagy enzimet kódoló – génekről nem is beszélve. A már említett houstoni molekuláris genetikai intézetben ez ideig 30 000 születés előtti DNS vizsgálatot végeztek és ezt követően hétezernél több családban nyomoztak utána a hiba öröklődésmenetének. Nemcsak az egyetem 200 kilométeres körzetéből fogadnak betegeket, hanem a világ bármely részéről beküldött minták molekuláris genetikai elemzését is elvégzik. ● ● ●

Kovács István: Siker volt?

(vitaindító visszanező)

Elmúlóban a nyár, a hűvösebb napok munkára, gondolkodásra, visszatekintésre sarkallnak. Visszatekintésem egy-egy epizódját szeretném olvasóinkkal megosztani és vitára bocsátani.

Közeleg újra a Fehérbot hete. Éppen most egy éve, hogy ezen az ünnepségsorozaton látott napvilágot – a világon először – a vak írók és költők antológiája, Óda a fényhez címmel.

Mit is hozott az elmúlt egy év az antológiának? Felkerült-e az őt megillető helyre? Kint a világban és itt, sorstársi körben mennyire vált ismertté? Tudunk-e mi büszkék lenni magunkra, tudjuk-e értékeinket megmutatni, sikerként megélni?

Az Óda a fényhez siker volt. A belőle készült műsorral Rózsa Dezsőék lelkes csapata ma is járja az országot.

Igen, ám csak ők! De vajon tudják-e Zalában, Somogyban, az országhatáron túl vagy akár itt Pest megyében is sorstársaink, hogy büszkeségünk, a kivitelében és tartalmában egyaránt nívós munka mára csak egy adat a leltárban? Elfekvő készlet, melynek elkészítésében, létrejöttében egy lelkes

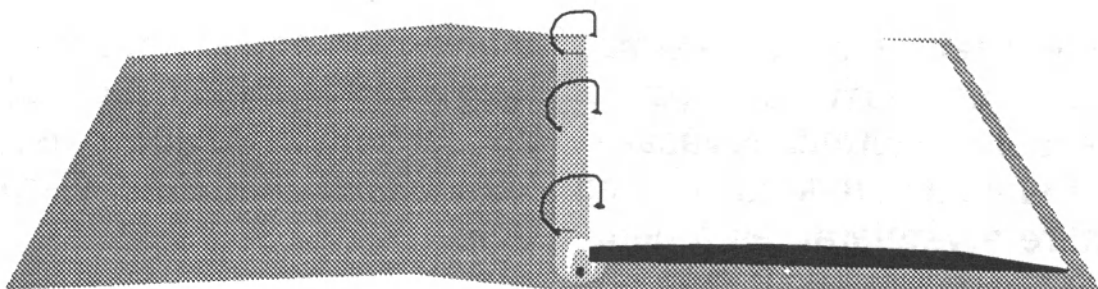
csapatnak majdnem egy teljes évi munkája fekszik, nem beszélve a társadalmi segítségről, anyagi támogatásról. Igen tudom: szegények vagyunk. De annyira nem lehetünk pazarlók, hogy saját értékeinket hagyjuk kárba veszni. Elsivárosodott, elanyagiasodott világunkban egyre nagyobb szükség lenne a szép szóra, főként ha ez hozzánk, rólunk, belőlünk szól.

Országhatárainkon túl, itt és künn a világban hogyan tudjuk megmutatni, elfogadtatni magunkat, ha mi magunk sem becsüljük értékeinket?

És most, ha az elfekvő, porosodó könyvekre – kazettákra, lemezekre – gondolok, önként adódik a kérdés: valóban siker volt?

Ha valakit megérintett vitaindító visszatekintő cikkem, kérem, írja meg. Mondja el, hogyan lehetne elfekvő kincseinket a köz kincsévé tenni, a holt tőkéből erényt, mindannyiunk számára társadalmi elismerést, javunkat szolgáló befektetést nyerni.

Ha csak egyetlen embert rázott fel, indított vitára ez a felszólítás, már elérte célját, nem volt hiábavaló.

Gerdelics Ferenc verses levele:

Sikereitek felemelő

A rádió Ki nyer ma? műsorában – ma ismét Papp János szerepelt, remek zenei tájékozottságával negyvenkilencedszer nyert, remekelt.

Mi köszönjük néked kedves sors-
társunk,
hogy nyilvánosságra bátran ki-
állsz,
hogy mi vakok általad bemutatjuk,
hogy nekünk is ad az élet tudást.
Szerepelj máskor is bátran sors-
társam!

Büszkén hallgatom sikereidet,
legyél te is örökké hallhatatlan,
kit a szép zene lelkesített, éltetett.

Örvendetes, hogy van még né-
hány társad,
akik szintén remek tudásúak,
joggal gratulálunk Nyíró László-
nak,
és Miskolcon élő Czink Kálmán-
nak.

Boross Bandi, a kitűnő kórustag

szintén tudással ismert fel zenét,
becsülte sorstársait barátsággal-
szorgalma jutalma volt, mit elért.

Azután százával sorolhatnám
még fel

– azon sorstársaim áldott nevét –
akik szorgalmukkal, tehetségük-
kel,

emelték a vakok becsületét.

Művész, jogász, tanár és jó mun-
kás

hűn képviselte a vakok ügyét,
kötelező parancs volt a helytállás,
s még sem kaphat egy vak gyer-
mek reményt.

Legyen sikeres még sok vak fiatal!

Talán virrad; Nekünk is a hajnal;

A tudás kincse juttat boldog-
sághoz,

legyen még sok sikered,

Papp János!

Budapest, 1993. szeptember 8.

FELHÍVÁS

Felhívjuk tagtársaink figyelmét,
hogy az árueledásunkból postai
szállítással kért termékek vásárlá-
sakor hiánytalanul küldjék meg
részünkre a vételárat, és a pénz-

utalványon egyértelműen jelöljék
meg a kért terméket, mert ellenke-
ző esetben a feladott összeget
kénytelenek vagyunk visszakül-
deni.

Németh Dezső:

Szilánkok

(Rácz Miklósné író emlékének)

Akácfa fehér virága
pereg egy ősz anyókára.
Görnyedve, botozva lépdel,
árnyéka elébe térdel.

A fák levelét a szél
zizegve, mohón tépi le.
Sárgán lebegve útra kél
aranyló lombok érzete.

Néha árnyék–anyóka ül
gondjával, mi szíven megél:
néki hiába hegedül
az ezerhúrú őszi szél.

Aranyvödör a völgy s benne
kincsek füzére a házak.
Illatot szítálnak a hársak
árnyékok sötét kötényibe.

S lebegő csöndkalapos égen
anyókák ülnek feketében...

Dani Ferenc:

Nyavalyások

*(Prózai költemény a Gyötrelem útja
c. sorozatból)*

Nyavalyások kretének, kurtizánok,
szürke vagányok és híres szélhámo-
sok, kufárok és zsoldosok, mindany-
nyian mocskosan az elkövetett bű-

nöktől, reménykedve
ültek a fürdőmedence
szélén. Várták a Mes-
tert az inaszakadtak,
vakok, leprások gyó-
gyítóját és a bűnök megbocsátóját.

Zaj, unalom, pénzsóvárgás, prosti-
túció és koldusszag ülte meg a várost,
amely a megtisztulás és a gyógyítás
vizét mondhatta magáénak és dicse-
kedhetett ezzel a kincseivel.

Ha őszinték akarunk lenni, minden
mocskos volt itt, még a templom lép-
csője is. Genny- és kriptaillatú volt a
levegő és a balsors gúnyos fintorral
bosszantotta az optimistákat, akik hit-
tek a tó a szennytől sűrű fekete vízé-
nek gyógyító erejében. Az ótvarosok,
az ekcémások undorító sebeiket mu-
togatták, a rokkantak még undorítóbb
csonkjaikat nyújtogatták. Úgy nyü-
zsögtek a medence szélén, mint kó-
bor, gazdátlan kutya szőrében a bol-
hák.

A sebeket burkoló rongyok gusz-
tustalanul gennyesek-szennyesek
voltak : hányingert keltettek a finnyás
gyomorban. A szerencsétlen nyomor-
ultak a háborúk és a kiskirályok rok-
kantjai voltak akik verítékükkel, elhul-
lott karjukkal-lábukkal trágyázták a
földet, hogy termékenyebb legyen.
Szegények voltak, és a hajdan bátrak
is gyávák. Szinte barmok. Csordába
tömörültek, amerre a pásztorok és ku-
tyáik terelték őket. De a veszély órájá-
ban a pásztor megszökött arannyal és
kincsekkel tömött iszákjával, ők pedig
ott maradtak csonkultán, saját piz-
kukba ragadtan. Majd a pásztorok új-
ból feltűntek, új filantróp szerepük-
ben, újonnan magukra öltött köpönye-
gükben újfent vállalva nyáj-vezető
szerepüket, fennen hirdetve és egy-

mással vetélkedve, hogy a vezetésre ők és csakis ők alkalmasak és elhivatottak...

A nyáj-plebsz pedig csodaváróan vonszolta tépett testét a medence széléhez és leste, hogy jöj-jön a Mester, aki visszaadja gránátszakította karjukat, lábukat és kifolyt szemük világát. Erőt, bátorságot, lázadást a terelő pásztorok és kutyáik ellen eszükbe se jutott kérni. Ehhez túlságosan jóhiszeműek, megbocsátók, együgyűek és buták voltak. Fohászkodtak, nyögtek, hogy szánalmat ébresszenek egy másik szánalomra szorultban. Önszántukból féltek a vízbe lépni, abba a vízbe, melytől gyógyulásukat remélték. Hiányzott egy jóakarú pásztor, aki beterelje őket, mint ahogyan beterelte őket a gonosz pásztor a bunkerekbe, a lövészárkokba, a gázkamrákba, a szocreális és proletkultus társadalmi formációba...

A víz, bár bűdös volt, tintaszínű, iszapos a kosztól és a lehámlott sebpörköktől, ótvartól, nagy volt mégis a varázsa. De véletlenül sem mártotta meg benne magát senki sem, csak gubbasztottak maguktehetetlenül a medence szélén. A víz tükre sima volt. A tavaszi nap hiába csókolta: haldoklott. A fénynyaláb mint szemfedő borult a medence mozdulatlan tükrére.

Mennyi gyáva kis szörnyeteg ült a lépcsőkön sóvárogva, hogy csontjait megmárthassa ebben a halálra ítélt vízben. Gyávaságuk erősebb volt kínjuknál és reménykedésüknél.

Ó, milyen szánalomra méltók, visszataszítók az embeerek, amikor kínna és kegyetlenséggel terhelt bűnöktől roskadozó lélekkel kegyelmet

és irgalmat esdenek, melyet maguk soha nem gyakoroltak, és lesik a megváltót, aki hátuk mögé lopakodva majd beletaszítja őket a medence gyógyító vizébe!

És íme, megjelent a Mester! A Megváltó!

Látványától sokan erőt vettek félelmükön és beszálltak a vízbe.

Az inaszakadt, a vak, a fekélyes gyógyultan szállt ki a vízből és rohant, hátra se nézve a Mesterre a kocsmába, hogy leigya magát, a bordélyba, hogy... ahelyett, hogy a katedrális homályába vonult volna hálát rebegni.

És a Mester, látván a háladatlanságot, Magdolna könnye által tisztára törölt lábbal átkelt a medencén, magára hagyva a többi nyomorultat és lelki nyavalyást, az italboltokban dőzsölő, paráználkodó hálátlanokat. Lucifer, a legförtelmesebb démon még kárörvendően utána nyújtotta nyelvét, ám a Mester vissza se nézve pofájára fagyasztotta az ördögi grimaszt.

A Mester hosszú időre elhagyta az embereket: A medence szélén újra csak egyre sokasodtak a sérültek. Azok is visszatértek, akik gyógyultan távoztak és a söntésben rótták le hálájukat.

A balsors, a pusztulás sötét felhői váltották fel újra a napfényt. A tó tükre megborzongott, nyugtalankodni kezdett. A zaj, a sóvárgás is növekedett.

Meg a kegyetlenség is.

Én aki végignéztem és nézem ezt a szomorú és gyalázatos emberi komédiát, lehajtott fejjel ballagtam a Kopynyák hegyére, hogy onnan nézzem a lopakodó, balsejtelmektől terhes naplementét.

A Látnok elvesztette hitét...

Hirth Ignác:

Az Országos Elnökség levelének margójára

E néhány sort a tisztánlátás érdekében írom.

Nézzük az arányokat: a versenysport résztvevőinek száma az ösztagság létszámának még a 0,5 %-át sem éri el. A versenysportra természetesen szükség van és sportolóink már sok dicsőséget szereztek a magyar vakügynek. Azonban a tagság 99,5 %-nak is joga van az egészséges életmódhoz, a természetjáráshoz és környezete jobb megismeréséhez.

A budapesti Vakok Turista Szakosztálya 24 évig volt a Wesselényi Sportkör tagja. Ez idő alatt a Sporthivatal támogatásából soha egy fillért nem kapott, de még a sportkör kasszájába befizetett tagdíjunkt sem használhattuk fel. Ezért kiléptünk a sportkörből. Jelenleg megyei szervezetünk keretén belül tevékenykedünk.

113 tagunk van, de a nem létszámhoz kötött rendezvényeinkre bárkit bármikor szívesen várunk.

Minden hétvégén túrázunk a hegyekbe vagy országjáró kirándulásokon veszünk részt, illetve múzeumlátogatásokat, kulturális és ismeretterjesztő előadásokat szervezünk.

Az Országos Sportbizottságnak az lett volna a feladata, hogy az Országos Sporthivatal által a vakok sportolását támogató pénzeszegekből arányos és korrekt módon támogasson minden sportegyesületet.

Hogy ezt milyen eredménnyel, milyen elfogulatlanul tette, talán a következő példával illusztrálom:

1993-ban az Országos Sporthivatal 800 ezer forintot utalt át a Sportbizottság számlájára. Ebből a Sportbizottság 100 ezer forintot elkülönített a tömegsport céljára, de ezt az összeget azután a Wesselényi Sportkör egyik versenyszámosztálya fel is használta.

Kérdésem a következő:

Ha egyszer az Országos Sporthivatal fontosságának megfelelően értékeli és támogatja a tömegsportot, a természetjárást, akkor a sportkör milyen joggon használja fel az e célra szánt támogatásrész is?

Végezetül, abban reménykedem, hogy megtörténik végre a szemléletváltás, megtanuljuk kölcsönösen becsülni és értékelni egymás munkáját. Ezzel megszűnik az „aki kapja, marja” gyakorlata.

Budapest, 1993. szeptember

Múltunk és jelenünk – 40 év lapunk történetéből (III. rész)

Az 1962. évi augusztusi számban Bocskai Imre tanár, sorstársunk emlékezett meg Horváth Attila (1862-1921) zeneszerző, zongoraművész, vak zenepedagógusról. Írása nyomán felidézzük nagy elődünk életpályáját.

Horváth Attila gyermekkorában került a vakok elemi iskolájába. Dr. Mihalik Szidor, az iskola akkori igazgatója felismerte a gyerek zenei tehetségét és zongoraszakon képezte. Az igazgató a 16 éves ifjat bemutatta Erkel Ferencnek és Liszt Ferencnek, akik elismeréssel beszéltek a fiú képességéről. Horváth Attila tanári oklevelét 1883-ban nyerte el, kitűnő minősítéssel. A fiatal művész gyakran koncertezett az ország különböző városaiban,

majd több alkalommal külföldön is, ahol egyéb szerzők alkotásai mellett saját műveit is játszotta. Külföldi útjai során több intézet is meghívta, hogy tanítson náluk, de ő visszatért hazájába, és 1888-tól egészen haláláig Budapesten tanított a vakok iskolájában. Emellett jelentős zeneszerzői tevékenységet is folytatott. Alkotásainak jelentős része Németországban jelent meg sikírású nyomtatásban. Műveit barátainak, tanítványainak „mondta tollba” amiért „Magyar Milton”-nak is nevezték.

Horváth Attila halálának 10. évfordulóján, 1931. november 4-én a Magyar Rádió emlékhangversenyt adott műveiből. Bevezetőt Radnai Miklós, az Operaház akkori igazgatója, a mester egykori tanítványa mondott. Ez alkalommal az Operaház zenekara Dohnányi Ernő vezényletével Horváth Attila műveiből a Zrínyi Ilona nyitányt és a Fantasztikus szvitet játszotta.

Sajnos, műveit ma alig ismerjük, pedig megérdemelnék, hogy kortárs előadóink közkinccsé tegyék azokat. Horváth Attila zenéje jelentős helyet foglal el a magyar klasszikusok alkotásai között. Művei közt található: Tavasi képek, Szegedi búzavirágok, Virágregék, Lidércfény, Spanyol cigánylány, Hegedű-zongora szonáták, stb. Emlékét, munkásságát emléktábla örökíti meg szövetségünk székházában.

Horváth Attila reliefje a MGVYOSZ
aulájában

Lapunk decemberi száma megemlékezett Kodály Zoltán 80-ik születésnapjáról.

Az 1963-as év elején egyre több tudósítás jelent meg megyei helyi csoportjaink munkájáról. A szeptemberi számban olvastuk, hogy 1963. augusztus 15-én dr. Körner György lett a szövetség főtitkára. Ebben a számban jelent meg az a cikk is, melyet Szűcs Sarolta írt a Hungária körúti intézet életéből. Sorstársnőnknek egyébként több alkalommal is jelentek meg írásai újságunkban.

A lap októberi számában Szemerédi István sorstársunk, a szövetség egykori dolgozója írta meg, hogy megalakult a Vakok és Csökkentlátók Wesselényi Sportköre. Ennek akkor két szakosztálya: az 1950-ben alakult Sakk- és az 1957-ben létrejött Atlétikai Szakosztálya volt.

Az októberi és novemberi újságban Pasztorek Mihály sorstárs, a szövetség dolgozója a megyei helyi csoportok taggyűléseiről írt. „Tanműhely nyílt Dombóvárott” címmel dr. Bódi István írt egy rövid tudósítást a decemberi számban. A Tolna megyei helyi csoport titkárának, Nagy Györgynek a kezdeményezésére létesítette a szövetség a kis tanműhelyt, melyben a helyi és a környékbeli sorstársak kefekötést tanulhattak. Helyiséget a várostól, eszközöket, tárgyakat pedig az Esztegár László sorstárs által vezetett egykori simontornyai kefeüzem készletéből kaptak.

1964-ben a márciusi, de a következő számokban is több írás jelent meg abból az alkalomból, hogy 25 éve jelent meg a Vakok Világa pontírású változata. (A szerző megjegyzése: mivel a lap

1945-ben nem készülhetett el az akkori viszonyok miatt, így egy év kimaradt az évfolyamok számozása tekintetében).

E jubileumra küldte el táviratát a MUOSZ akkori főtitkára, Siklósi Norbert. Táviratának teljes szövegét közölte lapunk említett száma. Hegedűs Géza, az ismert író ünnepi cikkben köszöntötte az újságot és az olvasókat. Tagtársaink közül Ambrózy Géza tanár, a nyíregyházi helyi csoport titkára, Szép Zoltán budapesti és Szilágyi József miskolci sorstárs is írt megemlékezést a jubiláló lapnak.

Az áprilisi számban jelent meg Kardos Félix kolozsvári sorstárs írása, Erdélyi visszhang címmel. Ennek néhány részletét közöljük:

„... Mi, az erdélyi magyar nemlátók különösen sokat köszönhetünk a Vakok Világának, mert hosszú időn keresztül ez volt az egyedüli kapocs, ami általános vakügyben összekötött bennünket. A hasznos értesüléseken és a szórakoztatva nevelő olvasmányokon kívül a Vakok Világa ápolja és képviseli nálunk a hivatalos magyar pontírást és a szabatos magyar nyelv használatát. A Vakok Világából nyert tájékozottság a román vakok szövetsége megalakulása és fejlődése során konkrét eredményekben is mutatkozott. Az erdélyi magyar nemlátók a román sorstársakkal karöltve számos kezdeti nehézséget és a fejlődés közben mutatkozó akadályt küzdöttek le a magyarországi tájékoztatás segítségével. Ezekben absztrakt formában, de benne van a Vakok Világa munkája is. Meg kell említeni, hogy számos ki-

tűzött célunkat is úgy sikerült, a remélnél rövidebb idő alatt megvalósítani, hogy magyarországi példákra hivatkoztunk. Ilyenek voltak: a telefonkezelés, a masszörképzés bevezetése és a kiképzettek munkába való helyezése. Ma már sokan dolgoznak az említett pályákon és élvezik munkájuk gyümölcsét...”

A novemberi számban olvastuk, hogy ünnepélyesen átadták a újjáépített Erzsébet hidat, 1964. november 21-én.

Az 1965. évi számokban már rendszeressé váltak az elnökségi ülésekről szóló tudósítások.

Az 1966. évi februári számban Bori János, a szövetség nyomdai dolgozója írta meg, hogy 10 éves a pontírású rádióműsor. Az első, egész hétre szóló füzet 1956 februárjában készült el. Hogy milyen fontos lett ez az újság a vakok számára, azt jól mutatja az előfizetők számának növekedése: a megjelenéskor 108, 1966-ban 270 személy rendelte meg. Az érdeklődés következtében a lap előfizetőinek száma elérte az 500-at.

A nyári számokban több cikk is megjelent abból az alkalomból, hogy 1966. júliusában volt Budapesten a 35. Eszperantó Világkongresszus. A vak eszperantisták is ekkor tartották kongresszusukat. Hazánkban 1927-ben dr. Bánó Miklós kezdeményezésére alakult meg a Magyar Vakok Belhoro (Szép óra) eszperantó csoportja.

Az újság októberi száma arról is írt, hogy Debrecenben megkezdődött a vak és csökkentlátó fiatalok részére a kárpitós szakma oktatása a szakmun-

kásképző iskolában.

Az 1967. év januári számában olvastuk Schaefer Imre és felesége írását, melyben az előző év áprilisában megalkult turista szakosztály addigi működéséről számoltak be. A májusi újságban találtuk, hogy Kübler Jenő túravezetővel jubileumi sétát tettek a szakosztály tagjai. Mészáros Károly, a szakosztály akkori vezetője köszöntő beszédet mondott.

Fehérbot napját tartottak Veszprém-ben: ezt az 1968. évi júniusi számban találtuk. Idézzük a tudósítás néhány részletét:

„Veszprém megyei helyi csoportunk a kisebbek közé tartozik, taglétszáma alig haladja meg a 200-at. Aktivitásával, kezdeményezésével, új ötleteivel számos alkalommal mutatott jó példát... Az 1967. szeptember 27-i taggyűlést is az élénkség, a sok hasznos felszólalás jellemezte. Váradí Rezső csopaki tagtársunk javasolta, hogy rendezzen szövetségünk Fehérbot napját, melyen a látók megismerkedhetnek a vakok életével, problémáival... A rendezvényt előkészítő bizottság munkáját támogatták a megyei, városi intézmények, vállalatok. Veszprém-ben tartották hazánkban az első fehérbot napi rendezvényt. 1968. április 27-én a megye minden iskolájában osztályfőnöki órán ismertették a vakok helyzetét. Elmondták, hogy miért hordanak fehér botot a vakok. Felhívták a fiatalság figyelmét arra, hogy különösen a közlekedésben nyújtsanak segítséget a vakoknak... A helyi sajtó is foglalkozott a fehérbot napjával, előre tájékoztatta az olvasókat ennek megrendezéséről. Ez alkalomból a Veszprémi Napló hosszabb riportot is

közölt. „A tanárnő és a fehérbot” címmel Cserhát József írt cikket. Ez részletesen foglalkozott Szabó Józsefné Pintér Magda zongoratanárnővel aki már 25 éve tanítja a veszprémi látó diákokat... A fehérbot napján Veszprém-ben volt dr. Körner György, a szövetség főtitkára, aki a város intézményeinek, iskoláinak vezetőivel találkozott.”

A szeptemberi újság közölte a szomorú hírt, hogy „1968. július 22-én elhunyt dr. Ilovay Sándor testnevelő tanár, a Vakok és Csökkentlátók Wesselényi Sportköre Atlétikai Szakosztályának első edzője. 1950-től tanított a Vakok Általános Iskolájában. Nagy emberszeretettel és szaktudással foglalkozott a vakok sportolásra nevelése érdekében a fiatalokkal. Maga is versenyző volt fiatal korában.”

Az emlékeztető cikket, melyből részleteket közöltünk, Rapcsó Ferenc küldte be, aki a tanár egykori növendéke volt.

1968-ban az ország szinte minden újságja valamilyen formában megemlékezett szövetségünk megalakulásának 50. évfordulójáról. Számos írás tudósított az ünnepségekről, rendezvényekről; a tagtársakról portrék is jelentek meg. A Rádió és a Tv is több műsorban emlékezett meg a félszázados jubileumról. A Népszabadság szeptember 25. számában többek között a következőket írta:

„A Fővárosi Kefe-és Seprűgyártó Vállalatnál tartott ünnepségről dr. Szabó Zoltán egészségügyi miniszter ünnepi beszédében hangsúlyozta: a szövetség tevékenységével kivívta a társadalom megbecsülését. Államunk intézményesen segíti, hogy a vakok és

csökkentlátók megtalálják egyéni boldogulásukat és egyben hasznos tagjai lehessenek társadalmunknak.”

A szövetség vezetőinek beszédeiből kitűnt, hogy az egyesület igen aktív, hasznos munkát végez. A taglétszám 9000 körül van. Már minden megyében működik a szövetség helyi csoportja.

Az 1969-re szóló üdülési felhívást már Balatonboglárra hirdették meg.

„Emlékezés Heródek Károlyra” címmel Greizinger István zenetanár sors-társunk írását az újság 1969. évi áprilisi száma közölte. Ennek fontosabb részleteit idézzük: *„1969 március 24-én, 96 éves korában végső pihenőre tért a váci családi sírboltba Heródek Károly. A törhetetlen akarat, a nemes, szilárd jellem, hatalmas életereje, majdnem évszázados kora és a Heródek név szlovák jelentése: erős tölgy, mind-mind jellemét idézik... A magyar vakok sokat köszönhetnek neki. A század első harmadában ő vezette a vakok nevelő- és tanintézetét: előbb mint Pivár Ignác helyettese, majd mint az intézet igazgatója... Első nagy tette volt, hogy megteremtette a vakok óvodáját. Humánus érzékenysége nem viselhette el, hogy sok gyermeket milyen embertelen, elhanyagolt állapotban hoznak be az iskolába... Kezdeményezte a csökkentlátók speciális oktatását, mert bölcsen felismerte, hogy ez mennyire hasznos... Új pályákat keresett és részben nyitott a vakok számára. Néhányukat személyesen tanította meg a gépírásra. Kísérletezett a könyvkötés részükre való taní-*

tásával is. Bevezette a kántorképzést és ezzel számos vaknak nyújtott teljesértékű beilleszkedést az akkori társadalomba... Kívívta, hogy az intézet végbizonnyítványát egyenértékűnek tekintsék a négyosztályos polgári iskolával... Mint igazgató, kizárólag munkájának, a vakok ügyének élt..."

A szeptemberi számban jelent meg Bóthy József írása „Az akarat legyőzte az akadályt” címmel. Az írást csaknem teljes terjedelmében közöljük:

„...Keszthelyről jelentkezett helyi csoportunknál Gerecs Sándor sors-társ. Elmondta, hogy szeretné megtanulni a telefonközpont-kezelést, és ezen a területen óhajtana dolgozni. Ennek semmi akadályja – feleltem, hiszen nálam már többen is megtanulták ezt, és becsülettel megállják helyüket e munkában. Egy kis gyakorlati hiba azonban van –, felelte Gerecs sors-társ. Nekem mindkét kezem csuklón felül hiányzik. Elgondolkoztam ezen, de szerencsére optimista vagyok. Megpróbáljuk –, feleltem. Az akarat legyőzheti az akadályt. Az első napi foglalkozás után meggyőződtem arról, hogy tagtársunk a tusceruzával írt nagybetűs szöveget közelről el tudja olvasni és akár billentyűs, akár kulcsos készüléket képes kezelni. Biztos voltam benne, hogy munkánk nem lesz hiábavaló. Azonban egy igen fontos dolog, a tárcsázás még megoldásra vár. Nézegettem a csonkot; mindkét kézszár, az ujjakhoz hasonlóan kétfelé van véve. Megszületett a megoldás: masszív hüvelyszerűséget kell csináltatni, végén az ujjhegyekhez hasonló

kialakítással, amelyet az egyik csonkra lehet erősíteni. Így módon a tárcsázás már nem lehet akadály. Sorstársunk két nap múlva sugárzó arccal jelentkezett és mutatta az elkészült hüvelyt. Hihetetlen ügyességgel, tévesztés nélkül tárcsázott. Néhány nap után a nagy központot is biztonsággal kezelte. Munkába helyezésére sem kellett sokáig várni. Egy keszthelyi kiszállásom alkalmával az ottani csoportunk vezetője, Szabó Ferenc által egyengetett úton elindulva Gerecs sors-társat az Agrártudományi Főiskola alkalmazta.”

Ez az írás egy ember óriási akaraterejét, az említett főiskola vezetőinek emberségét és egyesületünk vezetőinek hozzáállását példaként állítja elénk. Erőt adhat mindazoknak még ma is, akik hasonlóan nehéz helyzetbe kerültek, hogy ha az akarat erő és az emberi összefogás megvan, akkor leküzdhető a lehetetlennek látszó akadály is.

(Folytatjuk)

Dr. Domonkos János: Róma

(A kereszténység fővárosa, Szent Péter utódainak székhelye)

A római civilizáció – a göröggel együtt – a nyugati műveltség bölcsője. Művészettörténeti jelentősége az örök értékű antik alkotások mellett a középkori, valamint az újkori, reneszánsz alkotások gigantikus méretű, mennyiségű és értékű gyűjteményeinek sokaságában rejlik.

Meghatározhatatlan idők óta él a

mondás: „Minden út Rómába vezet”. A Caput mundi-nak (a világfeje) aposztrófált város jelentőségét akarják ezzel a jelzővel kifejezni. 1789-ben így ír Johann Wolfgang Goethe római élményeiről: *„Rómához kapcsolódik az egész történelem, és második születésnapomnak tekintem, valóságos újjászületésemnek ama napot, melyen Rómába érkeztem”.*

Magyarországról autóbusszal menni Rómába nem csekély fáradság: két napot is igénybe vesz az utazás. Ám ha az ember odaér, kárpótolva érzi magát az útközben elszenvedett viszontagságokért. Csodálatos élmény az antik relikviák között barangolni, és szívet melengető, ha ezek sokaságában magyar vonatkozásúak is utunkba kerülnek. (A Szent Péter bazilika sekrestyéje a Szent István alapította egykori zarándokház helyén épült).

A bazilikába igyekeztünk átszeljük a monumentális Szent Péter teret. Építészeti harmonikus, arányaiban kiegyensúlyozott, lelket megnyugtató, szemet gyönyörködtető látvány. Alkotója a barokk Róma egyik legnagyobb építésze: Lorenzo Bernini.

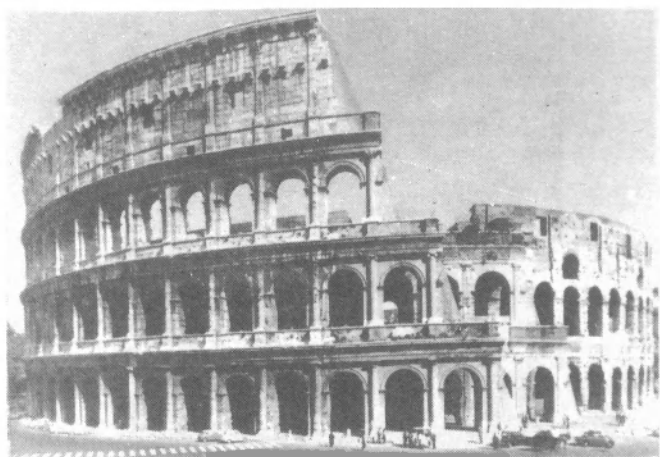
A Szent Péter bazilika a világ legnagyobb temploma: 60000 főt, egy köze-

pes város lakosságát képes befogadni. A Konstantinus császár által épített ókeresztény bazilika helyén áll; ez a bazilika őrizte egykoron – és őrzi ma is – Szent Péter sírját.

Péter története az evangéliumi világból gyökerezik: a Genezaret-tavi halász – eredeti nevén Simon – Jézus tanítványaihoz csatlakozott és a Megváltótól a Péter nevet kapta. (Petrus=szikla: erre a szilárd sziklára alapozta Krisztus az Anyaszentegyházat). Pétert Néró császár uralkodása alatt keresztre feszítették. Sírja csakhamar búcsújáró hely lett. Az ősi székesegyház falai a középkor végére már omladozni kezdtek. II. Gyula pápa Bramantét bízta meg az új főtemplom építésével. Több jeles művész-építész neve fűződik a bazilika elkészültéhez: dolgozott rajta Fra Giocondo, a két Sangallo (Giuliano és az idősebb Antonio), Raffaello da Santi, de még Michelangelo Buonarroti is: a lélegzetalállító, lenyűgöző kupola az ő műve. Alsó szegélyén körös-körbe az alábbi – latin – szöveg olvasható: „Te Péter vagy és e kösziklára építem egyházamat, és neked adom a mennyország kulcsait.”

A bejáratnál jobbra – golyóálló üveg-faltól védetten – megcsodálhatjuk Michelangelo fiatalkori Pietáját (Pietá=kegyelet, könyörület). Az időskori Pietája a mesternek Firenzében látható, a Dóm egyik mellékhajójában. 24 éves volt a művész, mikor ezt a szobrot alkotta. A fiatal, elbűvölően széparcú Madonna, Szűz Mária ölében tartja a keresztről leemelt, halott Krisztust.

A Bazilikához tartozik a Vatikán épü-

Colosseum

letegyüttese, a pápák székhelye. Jelenleg is innen irányítja a világ katolikusait a közel-múltban Magyarorszá-

gon járt II. János Pál szentatyja is. A Vatikánba szóló belépőjeggyel az alábbi látnivalók tekinthetők meg: az antik szoborgyűjtemény, a világhírű könyvtár, Raffaello stanzái a jeles festő egyedülálló alkotásaival, az egyiptomi és az etruszk gyűjtemény, végül – de nem utolsó sorban – a Sixtus-kápolna.

A látnivalókról, megcsodálnivalókról csak kötetekben lehetne beszámolni; valamennyi megtekintése napokat – ha nem heteket – venne igénybe. Emeljünk ki ezek közül egyet-kettőt, melyekre legszívesebben emlékezünk.

A Belvedere-udvar egyik fülkéjében láthatjuk a világhírű Laokon-csoportot. A rhodoszi iskola Kr.e. I. századi mesterműve 1506-ban került felszínre Titusz termáiból. II. Gyula pápa megvásárolta; azóta a vatikáni gyűjtemény egyik legféltettebb értéke. A szobor a népe sorsáért aggódó jós-pap, Laokon tragédiáját ábrázolja; a tengerből előkúszó két kígyó Laokont két fiával együtt körülöleli és megfojtja.

A Sixtus-kápolna építetője és névadója IV. Sixtus pápa. Az épület nagy, négyszögletes terét freskódíszítéses hordóboltozat fedi. Egyházi rendezvényeket tartanak benne, egyebek között a legnevezetesebbet, a konklávét, melyen az elhunyt pápa utódját választják meg. Ekkor a bíborosok teljesen elzárkóznak a külvilágtól. A szavazás eredményét füsttel jelzik; fekete a füst addig, míg a szavazás eredmény-

telen. Fehér füst száll fel, mikor nyilvánosságra kerülhet az újonnan megválasztott pápa személye. Ekkor felhangzik a deklaráció: Habemus Papam – van pápánk!

A Sixtus-kápolna falait toszkánai és umbriai mesterek festették, a mennyezete azonban Michelangelo műve: szobrász létére ez volt élete első freskója. Hőskölteménynek beillő módon dolgozott a mennyezetfreskón; négy éven át, hanyatt fekvé, éjjel is, a homlokára erősített gyertya fénye mellett, Gyula pápa állandó sürgető zaklatásainak kitéve. Fizikai incidensre is sor került: Gyula pápa egyszer ingerültségében megütötte a mestert, míg emez le akarta hajítani a pápát a mennyezeti állványról.

Michelangelo a festői feladat megoldásában felhasználta mindazon ismereteit, melyekkel mint szobrász és építész érvényesült. A mennyezet figuráinak mindegyikét szoborszerű plaszticitás, háromdimenziójúság jellemzi.

Rómában különleges módon tiszte-

Marcus Aurelius lovaszszobra

lik Szűz Máriát. Az ő dicsőítésére építették a szentélyek nagy többségét, melyeket aztán a hívők gazdag ajándékaikkal impozánssá varázsoltak. Minden helynek – melyek az építőművészet fontos emlékei is – megvan a maga története. A Santa Maria Maggiore, mely Róma egyik legnagyobb őskeresztény bazilikája, s melynek ornamentikáját a századok során többször módosították, a következő hagyományt őrzi. A VIII. században építették azon a helyen, ahol egyszer megjelent a Szűz Mária. Ezt követően hó esett a nyár derekán. Azóta napjainkig augusztus 5-én, Havi Boldogasszony napján (Madonna della neve) a templom mennyezetéről fehér virágszirmokat hullatnak az esemény emlékére. A templom aranyozott kazettájú mennyezetét az Amerikából hozott első aranszállítmánnyal díszítették.

A San Pietro in Vincoli templomban az oltár alatt őrzik Szent Péter legendás lánc-bilincset (vincolo láncot jelent olaszul, latinul vinculum), innen a templom neve. Óriási látogatottságát azonban Michelangelo egyik leghíresebb szobrának, a Mózesnek köszönheti. A mester ezt a művét II. Gyula pápa síremlékére szánta. A mű az ószövetségi Mózeset, az Úrtól kapott kőtáblával a kezében ábrázolja, rajta a tízparancsolattal, abban a pillanatban midőn tudomására jut, hogy népe hűtlenné vált Istenéhez. Erkölcsi felháborodás, pattanásig feszült, tehetetlen düh tükröződik Mózes arcán. Szakálla szinte megremeg, belső feszültség duzzasztja hatalmas izmait. Ismert anekdota: amikor Michelangelo elkészült szobrával, csak szemlélte, nézte, majd hozzávágta kalapácsát, így kiált-

va: Szólj meg hát! Ma is látható a jobb térdén egy kis sérülés, melyet állítólag a kalapács akkor ejtett.

A Pantheon a római kor templomai közül a leginkább érintetlenül maradt ránk. A császárság korában, Kr.e. 27-ben építette Marcus Agrippa, Augustus császár veje – tájékoztatja a látogatót az előcsarnokban olvasható latin felirat. A Pantheon görögül valamennyi istent jelenti, mindezek tiszteletére épült a templom. Mai formáját Hadrianus császártól kapta. IV. Bonifác pápa Kr. u. 609-ben keresztény templommá szentelte s a Szent Szűznek és az összes mártírnak ajánlotta. Falai ma itáliai királyok, híres történelmi személyek és – áhitattal szólván – Raffaello hamvait őrzik. A Pantheon mai jelentése szerint egy ország nagyjainak temetkezési helyére utal.

A Colosseum monumentális épülete Flaviusok nevéhez fűződik: Titus császár és atyja, Vespasianus épített-

Michelangelo: Mózes

ték. Csodálatos építmény: nemcsak lenyűgöző méretei miatt csodáljuk, hanem, gondoljuk csak el: a Flaviusok Kr.u. 72-ben kezdték építeni, majd Titus fejezte be – 8(!) évvel később! Nem szól a krónika korabeli panamázásokról, ókori Kft-k tendervetélkedéséről, dizájn („magyarul” designe) variánsokról, tervmódosításokról. Panem et circenses! – kenyeret és cirkuszi játékokat! – adta ki a jelszót a plebs, a nép. És volt kenyér és volt cirkusz. És a népnek volt pénze cirkuszba, színi előadásokra járni! És volt munka!

De térjünk vissza a mából az ókorba. A híres játékok, melyeket a Colosseumban tartottak kegyetlenek, ám népszerűek voltak. Erre a feladatra kiképzett gladiátorok vérremenően küzdöttek egymással és vadállatokkal, melyeket messze földről hoztak Rómába. Hajócsatákat is vívtak: az aréna alját vízzel árasztották el. (Vajon hány as-t – ez volt abban az időben a fizetőszköz neve – számíthatott fel az akkori Vízügyi Hivatal a víz köbméteréért?) A keresztényüldözés idején sok őskeresztény hitvalló lelte itt mártírhalálát.

A föld alatt húzódnak a katakombák, a korai keresztények temetkezési helyei. Számuk egyre gyarapodott. Tárnákat építettek több emeletnyi mélységben, itt helyezték el koporsójukat. Itt leltek örök nyugalomra az arénában megölt keresztény mártírok is.

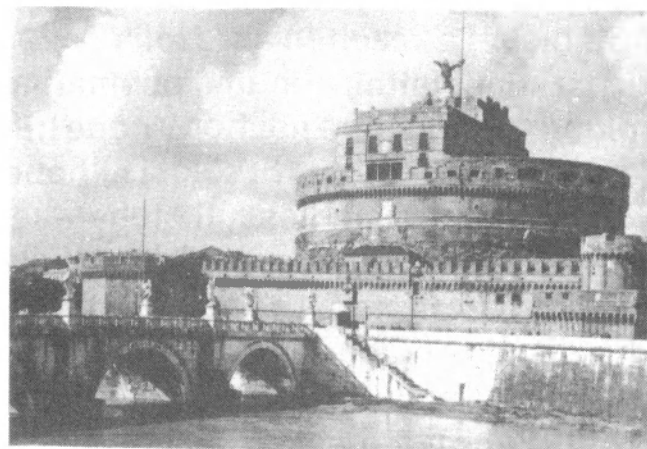
A katakombákat csak szakavatott vezetővel lehet megtekinteni. Elmaradni a csoporttól, eltévedni felettébb kockázatos és veszélyes.

Az egyik katakombába fölé épült Szent

Sebestyén temploma, mely a középkor óta a zarándokok által felkeresett hét templom egyik legnevezetesebb búcsújáró helye. Ide temették a halálra nyilazott Szent Sebestyént, a diocletianusi keresztényüldözés egyik vértanúját. Mint civis romanus és mint testőrtiszt nem volt hajlandó megtagadni keresztény hitét.

Róma szívében vakítóan fehér márványtömbjével emelkedik a Piazza Venezia háttéréből a – művészi színvonalát sokak által vitatott, de mégis impozáns – II. Viktor Emmanuél emlékműve. Itália egyesítésének emlékére emelték, hogy dicsőítse a haza és a nemzet értékeit, valamint a szabadságharcot és a katonai hősiességet. Munkálatait 1885-ben kezdték és csak 40 év múlva fejezték be.

Modern városrész az EUR. A II. Világháború előtt úgy tervezték, hogy itt – az Ostiába vezető út mentén – világiállítást rendeznek. A tervből nem lett semmi, de a kiállítás kezdőbetűivel jelölik az itt kialakult modern települést. (E.U.R. = Esposizione Universale di Roma). Az 1960-as római olimpiai játékok alkalmával továbbfejlesztették és mostanra, az olasz építőművészet el-

Angyalvár

ismerten magas színvonalát reprezentálva, a korszerű építészet iránt érdeklődők számára nemzetközi jelentőségű látványossággá bővült.

Az említett Szent István kápolnán kívül is találunk még magyar vonatkozású látványosságot. A Sant Giovanni in Laterano öthajós székesegyháza sokáig Róma legjelentősebb temploma volt. Pápai főoltárát a XIV. században alkották, később felújították. Szentségtartójában őrzik Szent Péter és Pál apostolok koponyáit. Magyar érdekessége: a jobboldali hajó második pillérjén látható II. Szilveszter pápa emléktáblája, melyet 1909-ben Fraknói Vilmos jeles történész készíttetett. A dombormű azt a jelenetet ábrázolja, midőn a pápa elküldi Szent Istvánnak a koronát, elismerve ezel az ország függetlenségét. A templomhoz csatlakozik Róma egyik legszebb kerengője; a XIII. században épült, hajdani pápák sétálgattak ebben az árnyas kerengőben.

A spanyolok nemzeti templomában (majd minden nemzetnek van temploma Rómában!), a Santa Maria di Monserrato-ban egy márványkompozíció Szent Annát ábrázolja harmadmagával: Szűz Máriával és a gyermek Jézussal. Alkotója egy Firenzében tanult magyar származású szobrászművész: Maso del Bosco. Ezt a munkáját 1541. évszámmal szignálta. Michelangelo kortársa volt Rómában...

Az olasz főváros egyik nevezetes modern épülete Diocletianus termáitól nem messze helyezkedik el: a Termini pályaudvar. Az állomás térre néző oromzata, homlokzatának hosszú, nonfiguratív fríze számunkra azért is érdekes, mert a Rómában élt magyar

szobrászművész, Amerigo Tot (Tóth Imre) alkotása.

Könnyű megtalálni a belvárosban a fénypompás Via Venetón a Hotel Imperial-t. Falán elhelyezett emléktábla tudósítja a magyart:

Itt lakott Ady Endre. Idézzük a táblába vésett versét:

Ó, gyönyörű örökség
Változó ős-szent Község
Urbs, te feledtető

Az én-élet poklából
Testem-lelkem kilábol
Te szent védő tető.

S végül – arrivederci Roma! – viszontlátásra Róma! Búcsúzzunk a pompás Trevi-kút látványával, melyet a páratlan olasz hangszerelőművész, Respighi oly szépen megénekelte Fontana di Roma – Róma kútjai című zeneművében. A középkorban e helyen, három út találkozásánál kis teret alakítottak ki (in trivio, vagy olaszul: tre vie – három út; innen az elnevezés). A térre a XVII. században kutat építettek. Nem egyszerű kútépítmény vagy szökőkút, hanem kőből formált, valóságos vízszínjáték volt. A középső szoborcsoporton Neptun isten kagylószekejét tengeri lovak húzzák diadalmenetben, az alatta lévő víz a tengert szimbolizálja. A turisták hagyományosan itt búcsúznak el Rómától: bizonyos szertartásos mozdulatokkal fém-pénzt dobnak a vízbe.

Igen: örök kívánság az Örök Városba visszatérni! ☐

Jogi tudnivalók a munkaviszony megszüntetéséről

Az 1992. évi XXII. törvény (MT. 87. paragrafus szerint a munkaviszony megszüntethető:

- a munkáltató és a munkavállaló közös megegyezésével,
- rendes felmondással,
- rendkívüli felmondással,
- azonnali hatállyal a próbaidő alatt.

A munkaviszony megszüntetésére irányuló megállapodást illetve nyilatkozatot írásba kell foglalni.

Abban az esetben, ha a munkaviszony határozott időre szól, akkor a fentiek közül csak az alábbi megszüntetési módok lehetségesek:

- közös megegyezés,
- rendkívüli felmondás (a munkáltató részéről akkor is, ha a határozott időből még hátralévő időre jutó átlagkeresetét a munkavállalónak megfizeti).

Abban az esetben, ha határozatlan időre szól a munkaviszony, a megszüntetési módok a következők lehetnek:

- közös megegyezés,
- rendes felmondás,
- rendkívüli felmondás.

Rendes felmondással mind a munkáltató, mind a munkavállaló megszüntetheti a munkaviszonyt. A különbség abban van, hogy a munkáltatónak kötelessége megindokolni a felmondást, ebből világo-

san ki kell tűnnie a felmondás okának. Ha vita támad a felek között, akkor a munkáltatónak kell bizonyítania a felmondás indokának valóságát és okszerűségét. A felmondás indoka csak a munkavállaló képességeivel, a munkaviszonnal kapcsolatos magatartásával, illetve a munkáltató működésével összefüggő ok lehet. A gyakorlatban a munkavállaló személyével, munkavégzésével, magatartásával összefüggő ok például:

- a munkavállaló egészségi alkalmatlansága, rokkantsága,
- a munkavállalónak a munkaköre betöltésére való alkalmatlansága (idetartozik –többek között– a munkahelyi közösségbe való beilleszkedés, a munkatársakhoz való viszony is),
- a munkaköri kötelezettség megszegése (pl.: a munkavállalóval szemben indult büntető eljárás, s az annak során való elítélés, a munkaidő alatti rendszeres italozás, a munka megtagadása, késedelmes munkavégzés, a munkából való ismételt vagy jelentős késés, stb....)
- Egyéb körülmény, pl.: az öregségi nyugdíjra való jogosultság megszerzése. Ez azt jelenti, hogy ha a munkavállaló betöltötte ezt a korhatárt, akkor ezt követően is

bármikor felmondhat neki a munkáltató.

Ha azonban a munkavállaló az öregségi nyugdíjra még nem szerzett jogosultságot, de öt éven belül megszerzi, úgy a munkáltató csak különösen indokolt esetben szüntetheti meg munkaviszonyát rendes felmondással.

A munkáltató működésével összefüggő felmondási ok lehet:

- a munkáltató jogutód nélküli megszűnése,
- a munkáltatónál elrendelt vagy végrehajtott átszervezés,
- a létszámcsökkentés,
- a munkakör megszűnése,
- munkakörök összevonása,
- a munka színvonalának emelését szolgáló személycsere.

Nem mondhat azonban fel a munkáltató a 90. paragrafusban meghatározott esetekben. A felmondási idő legalább 30 nap, de az egy évet nem haladhatja meg.

A harmincnapos felmondási idő az adott munkáltatónál munkaviszonyban töltött

- három év után öt nappal,
- öt év után tizenöt nappal,
- nyolc év után húsz nappal,
- tíz év után huszonöt nappal,
- tizenöt év után harminc nappal,
- tizennyolc év után negyven nappal,
- húsz év után hatvan nappal meghosszabbodik.

A felmondási időt – különösen a munkavállaló felmondása esetén –

utólag a felek közös megegyezéssel meg rövidíthetik.

A rendes felmondás esetén, ha a munkáltató mond fel, a munkavégzés alól köteles felmenteni a dolgozót, még pedig a felmondási idő fele tartamára. Erre az időtartamra is átlagkereset illeti meg a dolgozót. Ha pedig a felmondási időt munkában tölti a dolgozó, akkor részére a rendes munkabére jár.

Végkielégítés akkor illeti meg a munkavállalót, ha

- a munkáltató mond fel, s ez rendes felmondás (egyéb megszűnési mód esetén nem jár),
- jogutód nélkül szűnik meg a munkáltató,
- a jogszabályban előírt minimális időt ennél a munkáltatónál letöltötte (legalább három év).

További feltétel az is, hogy a dolgozó nem szerzett még jogosultságot nyugellátásra (akár öregségi, akár rokkantsági), nem állapítottak meg részére korengedményes nyugdíjat.

A végkielégítés mértéke:

- legalább három év esetén egy havi,
- legalább öt év esetén kettő havi,
- legalább tíz év esetén három havi,
- legalább tizenöt év esetén négy havi,
- legalább húsz év esetén öt havi,
- legalább huszonöt év esetén hat havi átlagkereset összege.

A rendkívüli felmondás lényege, hogy ez azonnali hatályú felmondás, s nem alkalmazhatók a rendes felmondás szabályai, tehát nincs felmondási idő, felmentési idő, végkielégítés, stb. Fontos kiemelni, hogy az új szabályozás a fegyelmi jogkört, fegyelmi vétséget megszüntette, s ezt a felmondási módot vezette be.

A rendkívüli felmondás köre szigorúan meghatározott: akkor lehetséges, ha a munkavállaló

- a munkaviszonyból származó lényeges kötelezettségét szándékosan vagy súlyos gondatlansággal jelentős mértékben megszegi,
- egyébként olyan magatartást tanúsít, amely a munkaviszony fenntartását lehetetlenné teszi.

Ez a jog azért is rendkívül korlátozott, mert csak meghatározott időben gyakorolható, vagyis csak

az alapjául szolgáló okról való tudomást-szerzéstől három hónapon belül, legfeljebb azonban az ok bekövetkeztétől számított hat hónapon belül. Az új szabályozás szerint a munkaviszony megszűnésekor a munkavállaló kérelmére a munkáltató köteles kiállítani az ügynevezett működési bizonyítványt, melynek tartalmaznia kell a munkáltatónál betöltött munkakör leírását és a munkavállaló munkájának értékelését, ha ezt a munkavállaló kifejezetten kéri.

Fontos az is, hogy ma már nem létezik munkakönyv, helyette a munkáltató igazolást köteles kiállítani, amelyben meg kell jelölnie a munkaviszonyban töltött idő tartamát, a munkabérből jogerős határozat vagy jogszabály alapján levonandó tartozást és ennek jogosultját, a munkavállaló által a munkaviszony megszűnésének évében igénybe vett betegszabadság időtartamát.

Törődjünk többet egészségünkkel!

Kiss János: A dohányzás veszélyei

A dohányzás olyan káros szokás, pontosabban szenvedély, amelynek összetevői között a nikotin-igény csak bizonyos szerepet játszik.

A rászokás időszakában nagyobb vonzása van magának a cselekvésnek: a rágyújtás szertartásá-

nak, az egymás kínálgatásának, a várakozás közben lassan múló időnek, az idegesség levezetésének.

Még az enyhe dohányzás is károsítja az emberi szervezetet: a nikotin mérge, biológiai értelemben is idegen a szervezet számára, külön munkába kerül a bejutott mérge ár-

talmatlanná tétele.

A nikotin gyorsítja a pulzust, tehát szaporábbá teszi a szív működést. Arra érzékeny embernél gyakran kiválthat szív működési zavarokat, a vérnyomás kezdetben súlyos, majd nagyobb mennyiségű dohányzás után emelkedni kezd.

Maga a dohányfüst hőfokánál, kátrány- és egyéb szennyezőanyag-tartalmánál fogva a nikotintól függetlenül is káros. Állandóan izgatja a nyálkahártyát, ínsorvadáshoz vezethet, idült légcsőhurutot, állandó – főleg a reggeli órákban jelentkező – köhögést idéz elő. Bizonyított a szerepe a tüdő- és gégerák keletkezésében.

Erős dohányos egyébként csaknem a halálos adagot szívja tüdejére egy nap alatt, ezért feltehető, hogy a dohányos ellenállása nagyobb a nikotinnal szemben. A dohányzáskor rengeteg égési termék kerül a szervezetbe. Ezek többsége a nyers dohányban még nincs meg, csak égéskor keletkezik. A dohányfüstben megtalálhatók olyan mérgező gázok, mint a szénmonoxid, cianhidrogén, kénhidrogén, ammónia és különböző egyéb anyagok: metilalkohol, valeriansavak, gyanták, viaszok stb.

A tüdőbe kerülő füstből legelőször a nikotin szívódik fel. A nikotin a lég-

zőközpontra bénítólag hat, másrészt feloldódik a nyálban, a gyomorba kerül, illetve oda kerülnek azok az égéstermékek is, melyek gyulladást okozó folyamatokat, gyomornyálkahártya sorvadást idézhetnek elő. Károsítja a többi szervet is.

A fentiek alapján érthető, hogy a dohányzás senkinek sem ajánlott.

Kifejezetten eltiltja az orvos a szívbetegét, az érszűkületes beteget, a gyomorfekélyes beteget. Tilos dohányoznia a súlyos légcsőhurutban és a nagyfokú tüdőtagulásban szenvedőknek. Amikor az orvos megtiltja a dohányzást, ezt minden esetben a beteg érdekében teszi.

Tartsuk szem előtt, hogy a kismértékben dohányzó – egyébként egészséges – ember szervezete még képes elhárítani a dohányfüst és a vele beszívott nikotin károsító hatását, lassan azonban – egyénenként változó módon és időben – jelentkeznek a különböző megbetegedések. Az erős dohányos vagy az orvos tanácsa ellenére dohányzó beteg viszont gyorsan tönkreteszi egészségét.

Külön fel kell hívni a figyelmet arra, hogy a terhes nőnek milyen veszélyt jelent a dohányzás. Bizonyították, hogy a koraszülések jelentős százalékáért a dohányzás a felelős, a dohányzó nők gyermekei kisebb súllyal születnek.

Lovrek József komlói sorstársunk levele szerkesztőségünkhöz

*Tisztelt Vakok Világa
Szerkesztősége!*

Szeretném megosztani a kedves olvasókkal a berekfürdői vakvezető kutyás táborról szerzett élményeimet. A tábort idén már második alkalommal rendezte meg Harsányi Istvánné (Szöszi); ez utóbbi szeptember 1-től 9-ig tartott. Nagy örömmel és még nagyobb várakozással indultunk el a Baranya-megyei Komlóról. Az út a Szolnok-megyei Berekfürdőig közel 400 kilométer. Elfoglalva szállásunkat már várt bennünket a meleg ebéd. A kilenc személyes faházakban kényelmesen be tudtunk rendezkedni. Az ebédet követően Szöszi közölte velünk az elkövetkező napok fakultatív programjait; az ezeken való részvétel ugyanis nem volt kötelező. A tizennégy kutyát (német juhász, labrador, drótszőrű vizsla, rottweiler és golden retriever) a Karcagi Fémtechnika Kft. szállító konténeréből átalakított kenelben pihentették. Dr. Godó Zoltán állatorvos mindennap ellenőrizte a kutyákat. Táplálásukról a Merli Kft. gondoskodott.

Szombaton reggel Hortobágyra utaztunk autóbusszal, Czinege Mihály személyfuvarozó jóvoltából, aki ajánlotta a csoport díjmentes szállítását. Hortobágy után megnéztük a karcagi Zádor hidat, ezt pedig egy városnézés követte, ugyancsak Karcagon, ahol a Morgó csárdában pihentettük fáradt tagjainkat. Még aznap este meghívást kaptunk a helyi Park ét-

terembe, ahol Márkus Ida népdalénekes műsorában lelhattuk örömünket. Hangulatunk olyan jó volt, hogy a zenekar muzsikált ki bennünket az étteremből. Vasárnap újabb meglepetésként Olajos Mihály jelent meg lovasfogatóval és sétakocsikázással örvendeztette meg társaságunkat. Kutyás akadályversenyre készültünk éppen, amikor Kudlik Júlia „Állatok védelmében” című műsorának debreceni stábjára érkezett meg. Felvételt készítettek a versenyről és a lovaskocsikázásról.

A tábornak más vendége is volt: a Karcagi Déryné Művelődési Ház Röppülj Páva Népdalköre adott műsort számunkra. Felkereste még a tábort a Pécsi TV. Sorstársak c. műsora, a Karcagi Hírmondó és a Szolnok-megyei Új Néplap tudósítója is. Szabadnapokon a berekfürdői strand gyógyhatású medencéiben fürödhettünk; köztudomásúan ez Magyarország egyik legjobb gyógyvize. Az estét zenés táncmulatságok és tréfás vetélkedők tették színesebbé. Az utolsó előtti estén a körünkben megjelent Baranyiné Miks Mária és Rózsa Dezső vezette az óriási sikert aratott vetélkedők egyikét. Búcsúesténkre a birkapörköltöz való anyagot (két birka) a Rónahús TSz. ajánlotta fel. Az est hangulatát fokozta Márkus Ica egyórás előadása és Palásti Tibor szolnoki sorstársunk harmonikázása, aki egyébként minden alkalmat megragadott, hogy harmonikájával megénekeltesen bennünket.

Végül szeretnék köszönetet mondani a tábort szponzoráló vállalatoknak és magánvállalkozóknak, név szerint: a Karcagi Önkormányzatnak, a Karcagi Kuntej Kft-nek, a Berekfüdői Park Étteremnek, a Karcagi Kenyérgyárnak, a Csillagcsemege Húsboltnak, a

Merlin Kft-nek, a Karcagi Fémtechnikának, a Rónahús TSz.-nek, dr. Gadó Zoltán állatorvosnak és Czinege Mihály, valamint Olajos Mihály vállalkozóknak.

Sportrovat

Augusztus 28-29-én IRISZ KUPA nemzetközi goalball tornát rendeztünk a Cseh Köztársaság, Szlovákia, Szlovénia, Vajdaság, Magyar A és Magyar B válogatottak részvételével.

A versenyt a Kerepesi úti szakközépiskola tornatermében bonyolítottuk le. A vendégek elszállásolása és ételmezése a Gyengénlátók Általános Iskolá-

jában történt. A szíves vendéglátásért ezúttal is köszönetet mondok. A verseny sikeres lebonyolításában közreműködtek: Tálosi Ferenc versenyigazgató, Lőcsey Judit, Janitz Attila és Rauscher Miklós versenybírók, valamint Ferencsi Ferencné, Németh Gyöngyi, Sugár Dóra, Tóbiás Veronika és Weiszberger Zsuzsa időmérők. De nem jöhetett volna létre a verseny Tóthné Kurilla Zsuzsa, a Wesselényi Sportkör gazdasági felelősének fáradságot nem ismerő közreműködése nélkül sem, aki a vendégsportolók kellemes itt-tartózkodásáért a verseny előtt, alatt és után is nagyon sokat dolgozott. Pajer József szakosztályvezető a csapatok megajándékozása érdekében fáradozott eredményesen.

Ezúttal az új edző is bemutatkozott, Balla Endre személyében, aki június közepe óta látja el feladatát. Továbbra is sikeres munkát kívánunk neki! A versenyt Erhartné dr. Molnár Katalin főtitkárunk nyitotta meg.

A körmérkőzés eredményei:

Magyar A–Magyar B	_____	3-1
Szlovénia–Cseh Köztársaság	_____	12-6
Szlovákia–Vajdaság	_____	3-5
Magyar B–Cseh Köztársaság	_____	8-0
Szlovákia–Magyar A	_____	2-5
Vajdaság–Szlovénia	_____	5-1
Cseh Köztársaság–Magyar A	_____	2-2
Magyar B–Vajdaság	_____	3-6
Szlovénia–Szlovákia	_____	5-4
Cseh Köztársaság–Vajdaság	_____	8-2
Magyar A–Szlovénia	_____	6-2
Szlovákia–Magyar B	_____	4-10
Magyar A–Vajdaság	_____	0-2
Cseh Köztársaság–Szlovákia	_____	5-2
Szlovénia–Magyar B	_____	2-2

A körmérkőzés végeredménye:

1. Vajdaság	_____	12 pont
2. Magyar A	_____	10 pont
3. Magyar B	_____	7 pont
4. Szlovénia	_____	7 pont
5. Cseh Köztársaság	_____	7 pont
6. Szlovákia	_____	0 pont

A középdöntőbe az első négy helyezett csapat jutott.

Eredmények:

Vajdaság–Szlovénia	_____	4-1
Magyar A–Magyar B	_____	2-3

*A bronzéremért vívott mérkőzés
eredménye:*

Szlovénia-Magyar A ----- 2-3

*Az aranyéremért vívott mérkőzés
eredménye:*

Vajdaság-Magyar B ----- 8-6

A torna végeredménye:

1. ----- Vajdaság
2. ----- Magyar B

3. ----- Magyar A
4. ----- Szlovénia
5. ----- Cseh Köztársaság
6. ----- Szlovákia

A mindvégig jó hangulatú, sportszerű keretek között lezajlott, színvonalas mérkőzéseket hozó tornát díjkiosztással egybekötött közös vacsora zárta.

TOTÓ

A IV. forduló helyes tippjei:

1. 2	8. x
2. x	9. 1
3. 2	10. 2
4. 1	11. 1
5. 2	12. 1
6. 1	13. 2
7. x	+1. x

A IV. forduló nyertesei:

13+1 találatot ért el:

Nagy László, Vác.

13 találatot érték el: Frecska Józsefné, Tatabánya és Szabó Pálné, Jászberény.

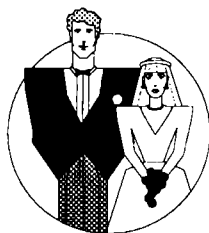
12 találatot érték el: Nagy Istvánné, Budapest; Nagy István, Budapest; Takács Miklós, Nyiregyháza; Gál Istvánné, Gyüre és Gál Ildikó, Gyüre.

11 találatot ért el: Várvolgyi János, Tatabánya.

10 találatot érték el: Szakály Lászlóné, Szombathely; Szakály László, Szombathely; Sági Ferenc, Szombathely és Kovácsné Hegyi Jolán, Budapest.

Gratulálunk a nyerteseknek, nyerevényeiket postán küldjük meg.

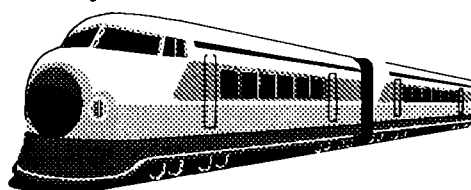
Végeredmény	IV.	III.	II.	I	Össz.
1. Szakály Lászlóné, Szombathely	10	12	13	11	46
1. Szakály László, Szombathely	10	12	13	11	46
1. Sági Ferenc, Szombathely	10	12	13	11	46
2. Nagy Istvánné, Bp	12	13	11	9	45
2. Gál Ildikó, Gyüre	12	12	11	10	45
3. Szabó Pálné, Jászberény	13	10	11	10	44
Gál Istvánné, Gyüre	12	12	10	10	44
A négy forduló során egyetlen játékos akadt, aki telitalálatot ért el, ezért őt különdíjjal jutalmazzuk:					
Nagy László, Vác	14	11	10	8	43

Keresem társamat vak vagy gyengénlátó hölgy személyében tartós baráti, illetve élettársi kapcsolatra. Házasság is lehetséges! Minimum középfokú végzettséggel rendelkezzen, egy kiskorú gyermek nem akadály. Műszaki végzettségű, 44 éves, elvált, 198 cm magas, 82 kg vak férfi vagyok. Az utazást és az irodalmat kedvelem. Jelenleg is dolgozom. A leveleket a szerkesztőségbe kérem „Te meg én összefogva” jeligére fényképpel pont- vagy síkírásban, esetleg kazettán. A leveleket német vagy eszperantó nyelven is szívesen várom.

Ajándékba elfogadnék egy háztartási kötőgépet. Köszönettel egy gyengénlátó, mozgáskorlátozott rokkantnyugdíjas. Cím: Magyar Tiborné 2500 Esztergom, Béke tér 36.

Keresem azt a kreol bőrű, kék szemű, a vállánál valamivel hosszabban érő sötétszőke színű hajú hölgyet, aki egy világos-sárga színű blúzban és egy világoszöld szoknyában (két sorban csipkeszegéllyel), jobb kezével egy tölcéses fagyalittal szállt fel 1993. augusztus 15-én, vasárnap, este a 18 óra 39 perckor induló piroska vonatra Bükk

vasútállomáson, amellyel Szombathelyre utazott. A szombathelyi vasútállomásról egy kék színű kerékpárral ment el. Jómagam 181 cm magas, vékony testalkatú, szőkésbarna hajú, barna szemű, erős dioptriás szemüveget viselő, 36 éves fiatalember vagyok. Az említett hölgyet megláttam és megszerettem, ezért nagyon szeretnék megismerkedni vele, ha ő is így akarja – házasság reményében. Válaszát „Szombathely” jeligére a szerkesztőségbe kérem.

Eladó egy jó állapotban lévő forgótárcsás Hajdú mosógép, valamint egy rezsó és vadonatúj bébi holmik. Érdeklődni lehet munkanapokon 7-15 óráig a 12-77-280-as telefonszámon.

36 éves, 170 cm magas vak férfi megismerkedne 30 éves korig jólelkű, jó kedélyű vak nő-

vel kölcsönös szimpátia esetén házasság céljából. A leveleket pontírásban a következő címre kérem: Demkó Ferenc, Vakok Állami Intézete Budapest, 1146 Hermina u. 21.

Elcserélném Budapest XV. kerületi csendes helyen lévő, jó közlekedési lehetőségekkel megközelíthető, parkettás másfél szobás szövetkezeti öröklakásomat 36 négyzetméteres kisebbre. Csak a Budapest III. kerületi Római úti lakótelep, valamint a IX. kerületi József Attila lakótelep jöhet számításba. A leveleket a szerkesztőség címére „Kisebb öröklakás” jelígre kérem.

Elcserélném Zuglóban lévő 36 négyzetméteres (egy szoba komfortos, telefonos) önkormányzati lakásomat hasonló vagy kisebb méretűre. Zuglóiak előnyben, de más megoldás is érdekel! A leveleket a szerkesztőségbe „Komfort” jelígre kérem.

SZÉP A FÉNYKÉP F O R T E P A P Í R O N
SCHÖN SIND DIE BILDER AUF F O R T E P H O T O P A P I E R
YOUR PICTURES ARE NICE ON F O R T E P H O T O P A P E R S

PHOTO FILMS
PHOTO
AND PAPERS

FÉNYKÉPEZÉSHEZ HASZNÁLJA A FEKETE-FEHÉR ÉS SZÍNES
F O R T E A N Y A G O K A T !

BENUTZEN SIE ZUM PHOTOGRAPHIEREN DIE SCHWARZ-WEISSEN
UND FARBIGEN F O R T E M A T E R I A L I E N !

USE IT TO THE BLACK-AND-WHITE AND COLOR
P H O T O - M A T E R I A L S M A D E B Y F O R T E !

F O R T E F O T O K É M I A I I P A R

2681 VÁC, VÁM UTCA 3. PF. 100. TELEX: 22-5022
HUNGARY

PROXERV az ön partnere !
Informatikai, Kereskedelmi és Szolgáltató Kft.
☎ Budapest, 1052 V. Fehérhajú u. 2. ☎ 1-374-255

Számítástechnikai tanácsadás, rendszerfejlesztés

***TITKÁR iroda automatizálási
rendszer***

- ☎ Partner nyilvántartás és céginformáció
- ☎ Lekérdezések
- ☎ Levelezés hat nyelven, szövegszerkesztővel
- ☎ Ki- és bejövő iratok iktatása
- ☎ Határidő nyilvántartás, időpont egyeztetés
- ☎ Feljegyzések kezelése
- ☎ Közvetlen telefax küldés és fogadás

Oktatás

- ☎ Alapfokú számítástechnikai ismeretek
- ☎ PC számítógép kezelés
- ☎ WORD szövegszerkesztő

Műszaki szolgáltatások

- ☎ Számítógépek és hálózatok telepítése
- ☎ Számítástechnikai eszközök javítása
- ☎ Szervíz

Komplex kereskedelmi rendszer

Export és belkereskedelmi modul

- ☎ Ajánlatok, engedélyek, kötések és a lebonyolítás kezelése
- ☎ VÁM 91
- ☎ Ügyletkövetés
- ☎ Teljeskörű gépi okmányolás
- ☎ Telefax kapcsolat

Import modul

- ☎ Megrendelések, ajánlatok, engedélyek, kötések és a lebonyolítás kezelése
- ☎ VÁM 91
- ☎ Ügylet követés
- ☎ Teljeskörű gépi okmányolás
- ☎ Telefax kapcsolat

Főkönyvi és folyószámla rendszer

- ☎ Analitikus és főkönyvi nyilvántartás
- ☎ Széleskörű lekérdezési lehetőséggel
- ☎ Állományszintű kapcsolat a kereskedelmi rendszerekkel

*Rendszereink egymással kapcsolhatók, modulonként is megvásárolhatók
Számítástechnikai segédanyag kereskedelem*

